

Voorschoten, Veurseweg 3 Huize Bijdorp: Nieuwe Pensionaat

bureau voor bouwhistorisch onderzoek J.A. van der Hoeve
Acaciastraat 12 bis A, 3551 BG Utrecht
tel: 030 - 2430147 en 06 - 11360167
jvanderhoeve@telfort.nl

1. Inhoud

1	1. Inhoud
2	2. Voorwoord
3	3. Bouwgeschiedenis van het nieuwe pensionaat
3	3.1. Bouw (1937-'38)
11	3.2. Brand (1942) en herbouw (1946-'48)
19	3.3. Herbestemming na 1972
25	4. Beschrijving exterieur van het nieuwe pensionaat
25	4.1. Bouwmassa
25	4.2. Gevels
32	5. Beschrijving interieur van het nieuwe pensionaat
32	5.1. Kelder
32	5.2. Begane grond
39	5.3. Eerste verdieping
40	5.4. Zolder en vliering
42	6. Waardstelling van het nieuwe pensionaat
42	6.1. Gemeentelijk monument
43	6.2. Waardstelling

2. Voorwoord

Deze bouwhistorische verkenning met waardestelling van ‘Huize Bijdorp’ is in het laatste kwartaal van 2020 opgesteld in opdracht van de Congregatie van de H. Catharina van Siëna, zusters Dominicanessen van Voorschoten, vertegenwoordigd in dezen door P.J.J. Meijs. De uitvoering van het onderzoek en de rapportage waren in handen van het *bureau voor bouwhistorisch onderzoek J.A. van der Hoeve* (Utrecht).

Het hoofdgebouw is bezocht op 17 september, 8 oktober en 14 oktober. Uitgesloten waren de privé-appartementen. Deze zijn voorzien van dekvloeren, voorzetwanden en verlaagde plafonds. Om desondanks een indruk te verkrijgen is in september één leegstaand appartement bezocht (B 252), gesitueerd op de kapverdieping van het landhuis. In het pensionaat en het nieuwe pensionaat hebben inspecties plaatsgevonden boven verlaagde plafonds om resten van oude interieur-afwerkingen vast te leggen. Dit is samen T. van Ettinger uitgevoerd. Alle foto’s zijn van eigen hand, tenzij anders genoemd.

Het archiefonderzoek werd beperkt door de coronamaatregelen die van overheidswege zijn opgelegd. Het huisarchief was gelukkig zonder beperkingen raadpleegbaar, ondergebracht in het Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven (ENK) in het Kruisherenklooster in St. Agatha bij Cuijk. De belangrijkste bron voor de geschiedenis van de congregatie is de ‘kroniek’, een soort dagboek. Veel van de andere archieven waren digitaal raadpleegbaar, waaronder het bouwtekeningenarchief van de gemeente Voorschoten en diverse beeldbanken. Het kadastraal onderzoek is verricht door *H. Wiert, Historisch Onderzoeksbureau* (Groningen).

Binnen de genoemde beperkingen was het niet mogelijk om ook de 19de-eeuwse bouwtekeningen te achterhalen, uitgezonderd het entreegebouw-noviciaat en keukengebouw. Voor de andere gebouwen kon gelukkig gebruik gemaakt worden van de weergave van de bestaande toestand bij latere verbouwingen. Daarmee zijn voldoende gegevens verworven voor een analyse van de bouwgeschiedenis en een onderbouwde waardestelling.

Dit rapport maakt deel uit van een reeks samenhangende rapporten:

- Huize Bijdorp: Hoofdgebouw (inleiding)
- Huize Bijdorp: Landhuis & Kapel
- Huize Bijdorp: Entreegebouw, noviciaat en rector-gebouw
- Huize Bijdorp: Pensionaat
- Huize Bijdorp: Keukengebouw
- Huize Bijdorp: Nieuwe Pensionaat
- Huize Bijdorp: Bijgebouwen

Het onderzoek was niet mogelijk zonder ondersteuning en hulp. Hen wil ik op deze wijze en bij dezen bedanken. Het bezoek ter plaatse is mogelijk gemaakt door P.J.J. Meijs en T. van Ettinger. Veel dank gaat ook naar alle bewoners en personeel, die mij ontvangen, begeleid en – waar nodig – geassisteerd hebben bij mijn onderzoek. Verder gaat dank uit naar E. van Holland van Cob-Web en M. Piercy van Bouwaccent voor hun ondersteuning.

Ook de medewerkers van de (digitaal) geraadpleegde archieven dank ik voor de geleverde hulp. Speciaal moeten de medewerkers van het ENK genoemd worden, die onvermoeibaar stukken hebben gehaald en per ommegaande reproducties hebben geleverd.

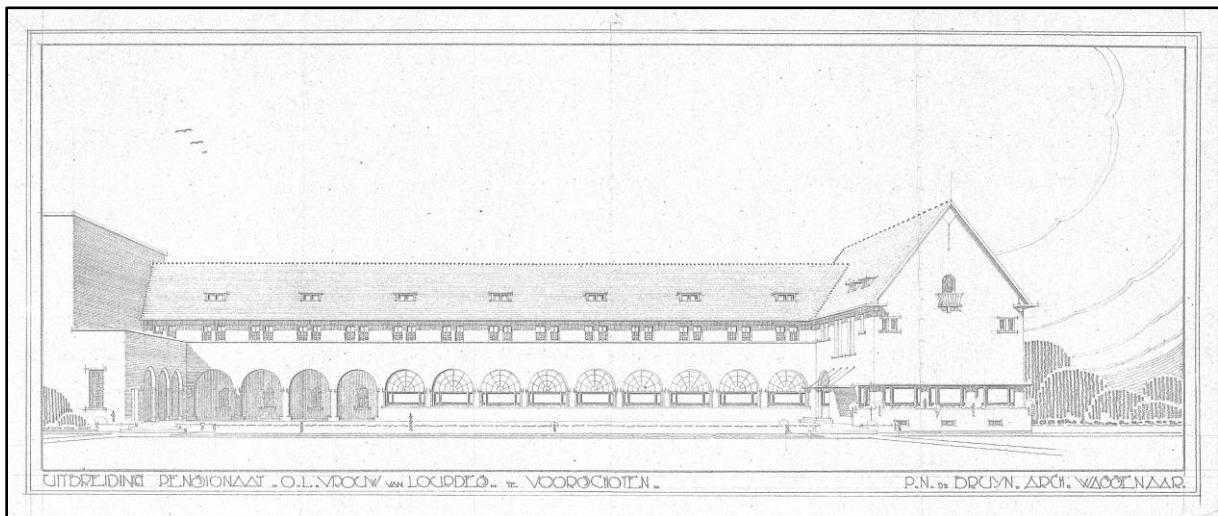
Utrecht, 7 februari 2021

Jan van der Hoeve

3. Bouwgeschiedenis van het nieuwe pensionaat

3.1. Bouw (1937-'38)

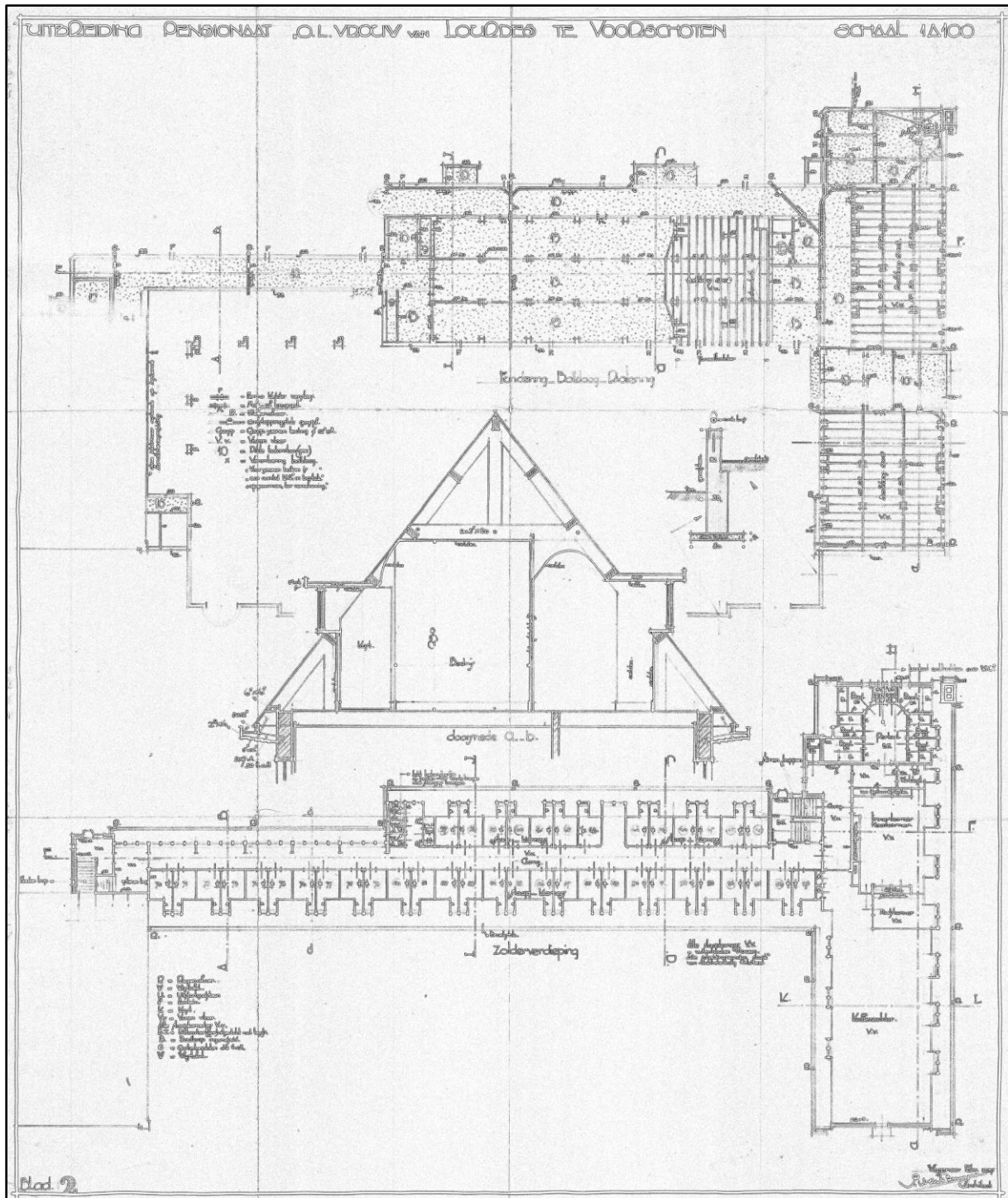
De uitvoerige onderwijsdiscussies in de 19de eeuw leidden in 1863 tot een wet op het Middelbaar Onderwijs, ten tijde van het ministerschap van J.R. Thorbecke. Dit leidde al in 1864 tot de stichting van Hogere Burgerscholen (HBS) in talloze steden. Eén van artikelen in de wet maakte ook de stichting van gesubsidieerde meisjesscholen mogelijk door gemeenten, provincie of stichtingen. Het enige nadeel was dat de eindtermen onvoldoende waren omschreven, zodat er geen examen volgde maar slechts een getuigschrift. In 1935 veranderde de status van de MMS door invoering van een uniform lesprogramma in combinatie met eenduidige examenvoorwaarden. Dat was voor de Zusters aanleiding om hun ULO (met Franse inslag) uit te breiden met een MMS, een rijksge subsidieerde school.

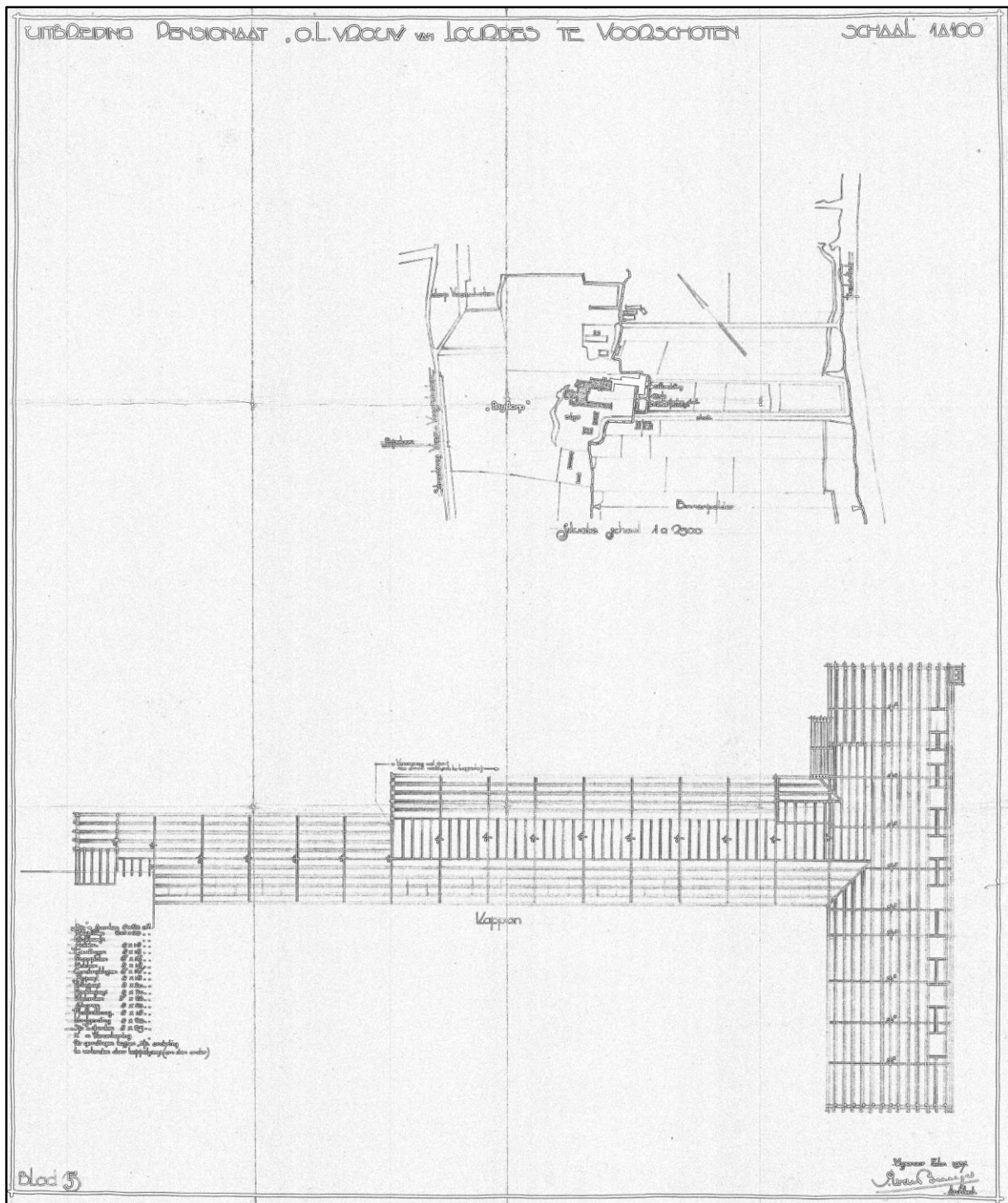
Presentatietekening voor een uitbreiding aan het pensionaat, vergunning 25 maart 1937 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door P.N. de Bruijn.

Aan de linkerkant is de oorspronkelijke veranda te zien, bestaande uit een galerij met een balkon.

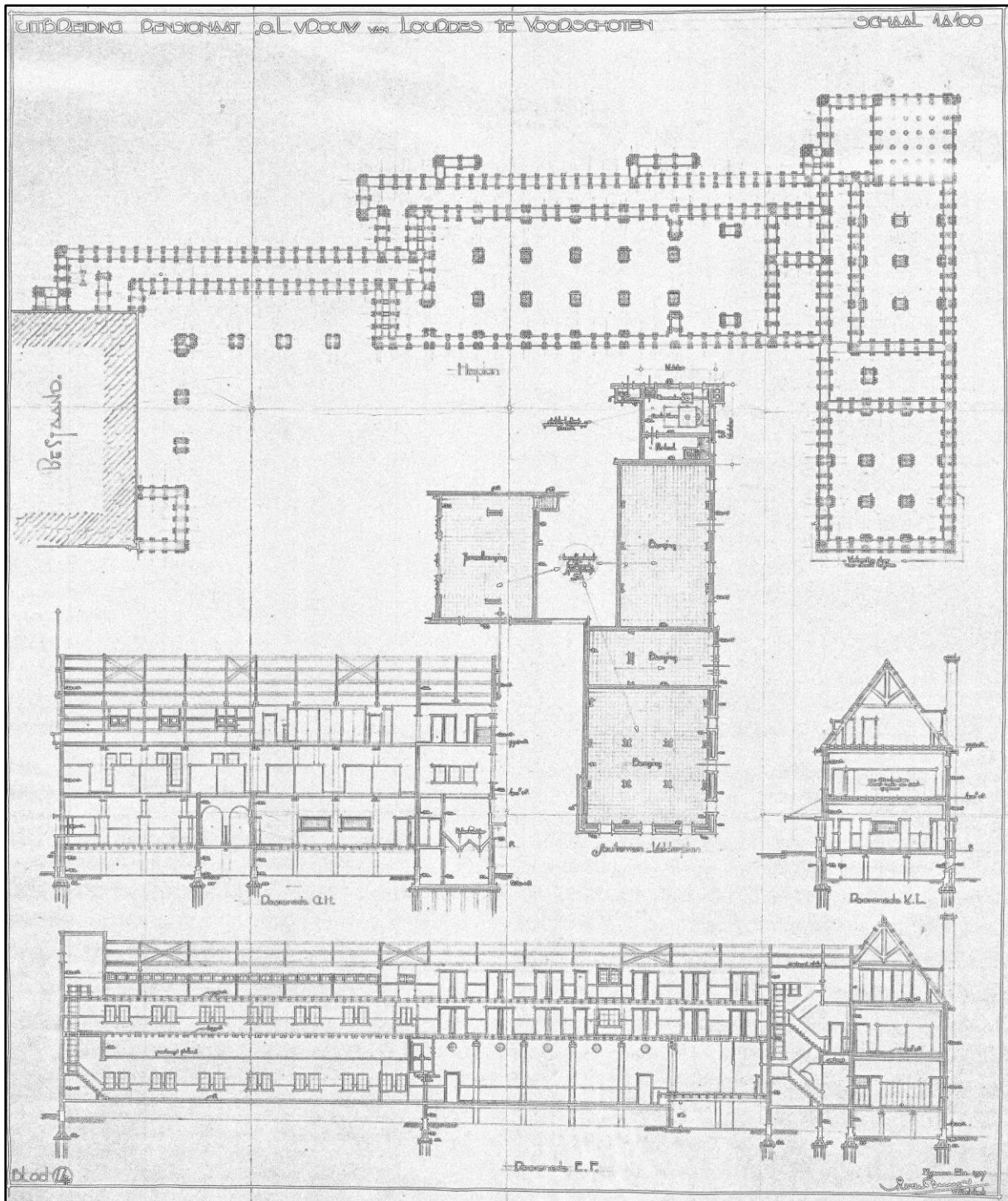
In de periode 1937-'38 vond daarom een uitbreiding plaats van het oude pensionaat, naar ontwerp van de 'huisarchitect' P.N. de Bruijn. Vergunning werd verleend op 25 maart 1937 (archief gemeente Voorschoten). Volgens de aanvraag was de aannemer G.J. Evers te Bloemendaal. Korte tijd later is ook nog een aanvraag gedaan voor de herinrichting en modernisering van het oude pensionaat. Vergunning daartoe is verleend op 3 augustus 1937. Bij deze aanvraag is ook nog een tekeningsset toegevoegd van het nieuwe pensionaat, kennelijk in verband met voorgenomen wijzigingen in dat plan. Helaas valt niet precies te achterhalen welke wijzigingen dat waren, want niet alle tekeningen zijn behouden gebleven.

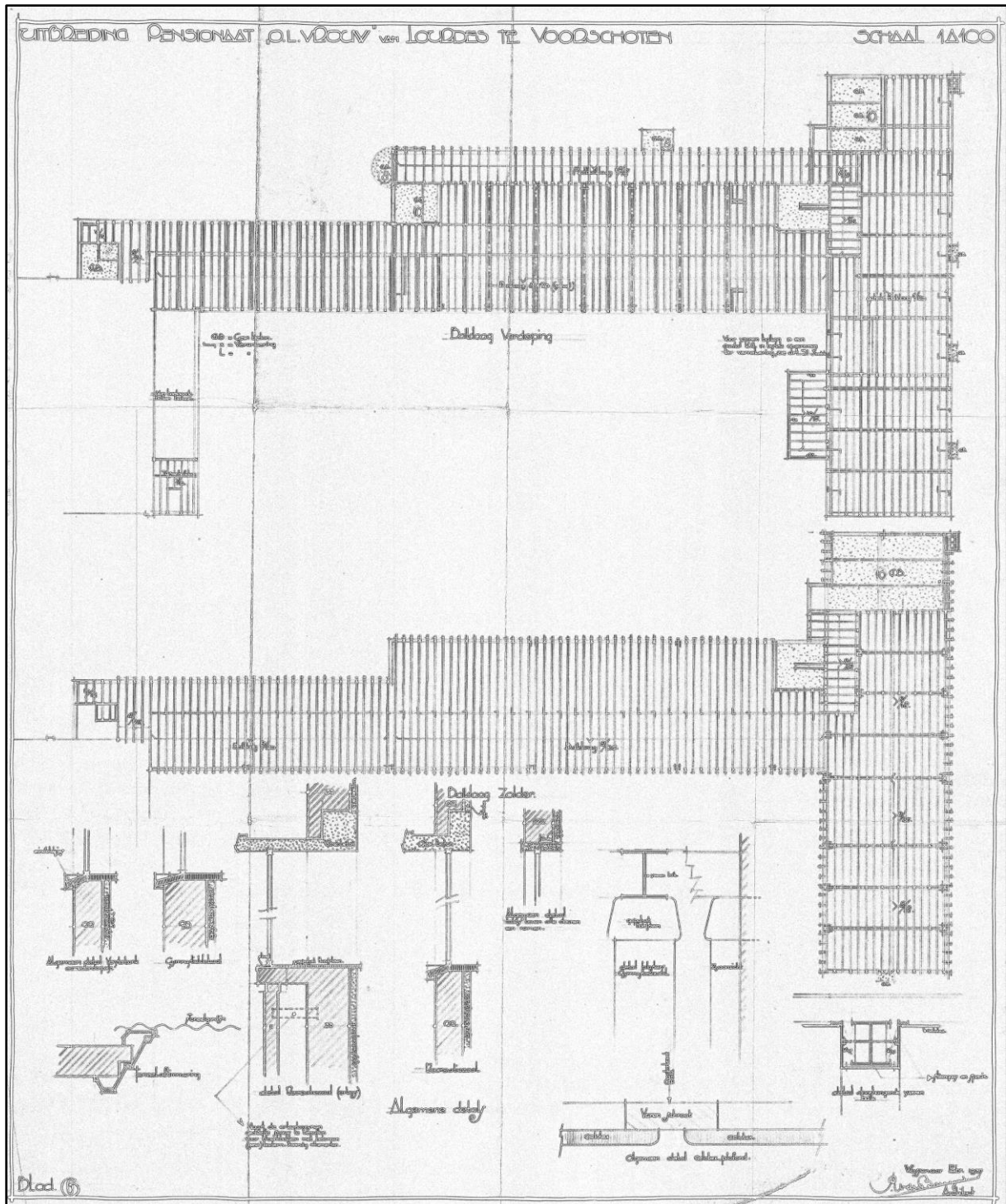
Bouwaanvraag voor een uitbreiding aan het pensionaat, vergunning 25 maart 1937 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door P.N. de Bruijn. Afgebeeld zijn de fundering (boven) en de plattegrond van de zolder (onder), waartussen een doorsnede van de kap.

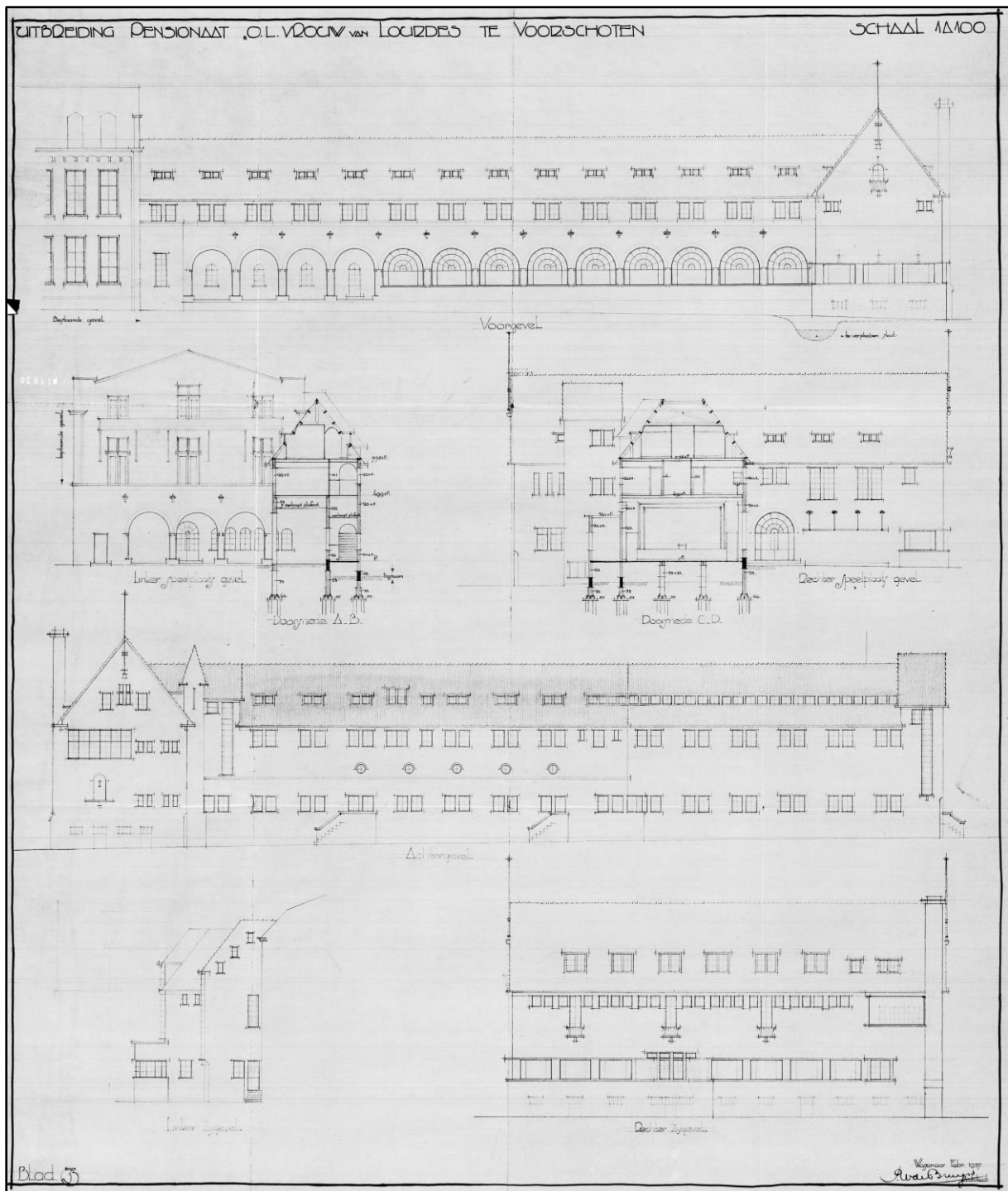
Bouwaanvraag voor een uitbreiding aan het pensionaat, vergunning 25 maart 1937 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door P.N. de Bruijn. Afgebeeld zijn de situering (boven) en het kapconstructieplan (onder).

Bouwaanvraag voor een uitbreiding aan het pensionaat, vergunning 25 maart 1937 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door P.N. de Bruijn. Afgebeeld zijn het palenplan (boven), het souterrain van de oostvleugel (midden) en verschillende doorsneden (onder).

Bouwaanvraag voor een uitbreiding aan het pensioonaat, vergunning 25 maart 1937 (gemeente Voor-
 schoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door P.N. de Bruijn.
 Afgebeeld zijn de balklagen boven de begane grond (boven) en eerste verdieping (onder). Deze balkla-
 gen bestaan uit stalen moerbalken en houten kinderbalken. Klaarblijkelijk is de balklaag boven de be-
 gane grond alsnog vervangen door een holle-baksteen-vloer. Deze heeft bij de brand van 1942 gefun-
 geerd als een brandscherm.

Gewijzigde bouwaanvraag voor een uitbreiding aan het pensionnat, vergunning 3 augustus 1937 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door P.N. de Bruijn.

Het gebouwencomplex bestaat uit vleugels rond een binnenplaats (cour/ speelplaats). Deze cour werd aan twee zijden omgeven door een open galerij met rondboog-openingen, een soort kloostergang. De vensters van de gymnastiekzaal zijn gevat in soortgelijke rondbogen, waardoor het motief van de kloostergang wordt doorgezet.

De westvleugel was een (open) eenlaags aanbouw met een balkon tegen de kopgevel van het oude pensionnat, die in de plaats kwam voor de oude veranda. De noordvleugel bevatte op de begane grond een gymnastieklokaal/ feestzaal, op de eerste verdieping slaapcellen en in de

kap een zaal met chambrettes. De oostvleugel had op de begane grond een refter en recreatiezaal, op de eerste verdieping een slaapzaal met chambrettes en op de zolder voornamelijk dienstruimten waaronder toiletten/ douches, kofferzolder en naaikamer. Er is een prachtig fotoboek bewaard gebleven met foto's van vlak na de oplevering. Een deel van de foto's is gebruikt voor de brochures voor de MMS (middelbare meisjesschool).

Het gebouw is uitgevoerd in een sobere stijl van de Nieuwe Haagse School, waarin elementen uit de Amsterdamse School, Nieuwe Zakelijkheid en modernisme te herkennen zijn. Kenmerkend voor dit gebouw zijn de gemetselde gevels in gele baksteen, dominante kappen, gekoppelde vensters en vensterstroken met doorlopende betonlateien, de slanke stalen ramen en de reeksen rondboogvensters (galerij in de vorm van een kloostergang).

Overzicht van de binnenhof van 'Huize Bijdorp' naar het oosten na modernisering en uitbreiding van het pensionaat, circa 1938 (Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven, ENK_AR-Z040-3011-02). Links is de nieuwe entree van het pensionaat te zien, voorzien van een uitkragende overkapping. Schuin daarachter staat het nieuwe pensionaat, bestaande uit vleugels rond een speelplaats of cour. Midden achter is de Lourdesgrot te zien, die in 1966 moest wijken voor een noodgebouw.

Links: de binnenhof van het nieuwe pensioaat, circa 1938 (Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven, ENK_AR-Z040-3011-01).

Rechts: het nieuwe pensioaat, circa 1938 (Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven, ENK_AR-Z040-3011-04).

Links: het gymnastieklokaal in het nieuwe pensioaat, circa 1938 (Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven, ENK_AR-Z040-3011-03).

Rechts: de recreatiezaal in het nieuwe pensioaat, circa 1938 (Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven, ENK_AR-Z040-3011-05).

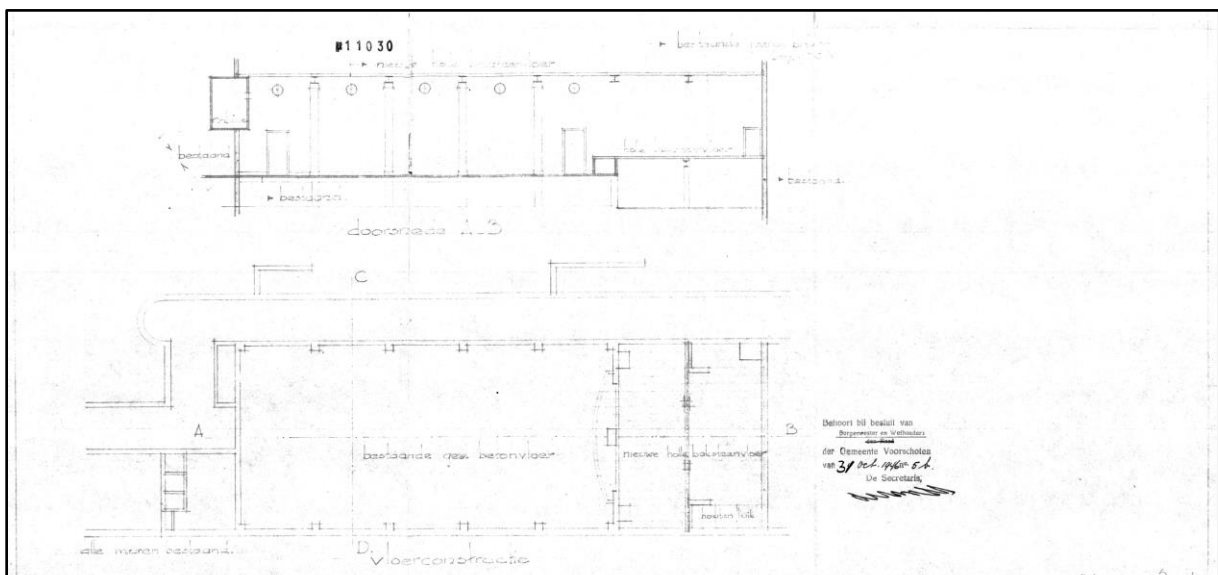
3.2. Brand (1942) en herbouw (1946-'48)

Tijdens de oorlog was de Duitse weermacht ingekwartierd in het pensioaat. In juli 1942 is het gebouw sterk beschadigd door brand, vermoedelijk ontstaan omdat een (dronken) Duitse soldaat gerookt heeft in bed. Gedurende de oorlog bleef het gebouw staan als een ruïne. De wederopbouw geschiedde in vier fasen, gedurende de periode 1946-1948. Er hebben kleine, maar wezenlijke veranderingen plaatsgevonden, voornamelijk in de indeling en interieur-afwerking. Zo zijn er tegellambriseringen toegevoegd, maar ook andere typen deurkozijnen en deuren geplaatst.

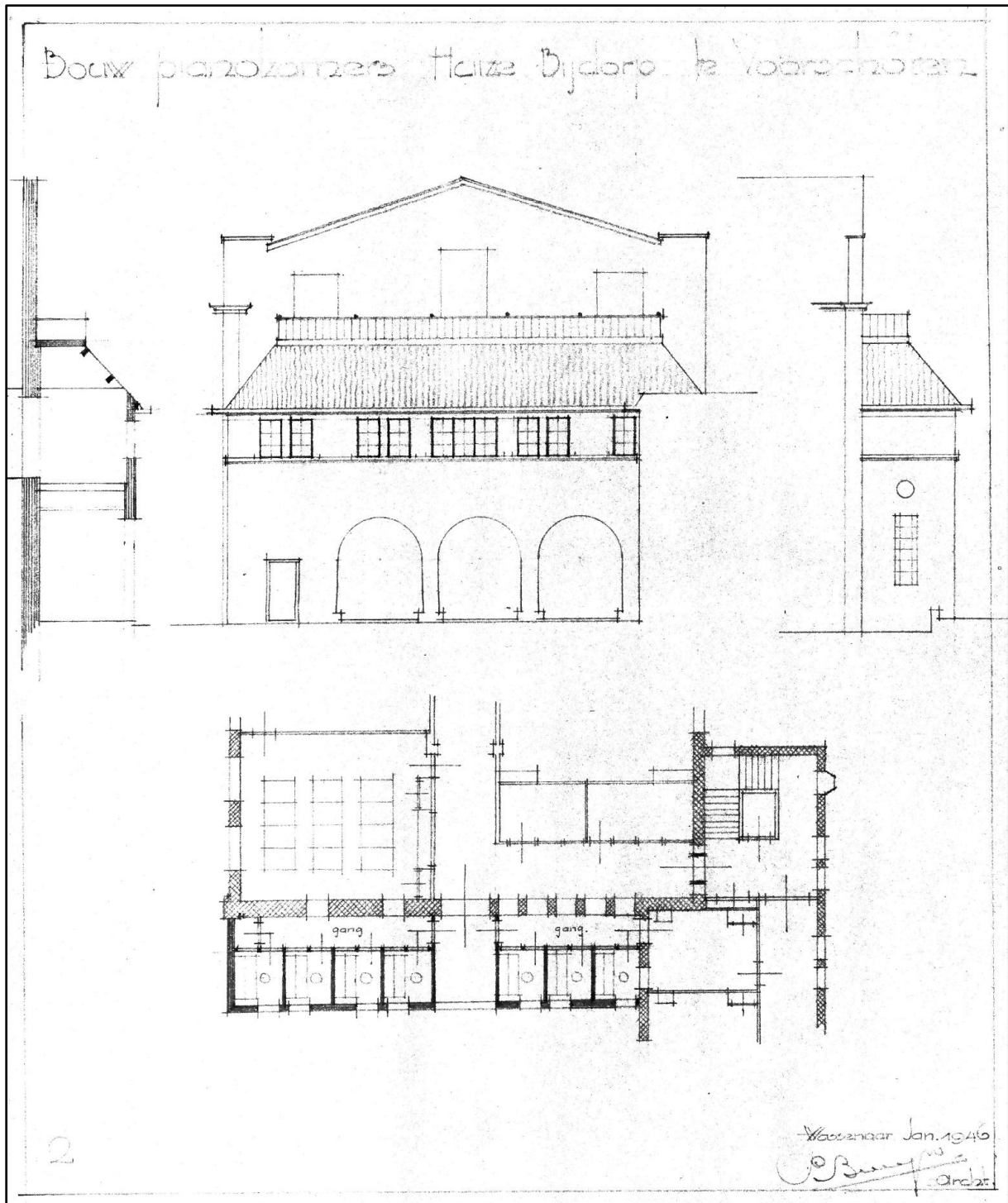
De eerste fasen waren herstel van de aanbouw van het oude pensioaat en een tijdelijk herstel van het gymnastieklokaal. Eén van de wijzigingen was de verhoging van deze aanbouw met een verdieping voor de inrichting van pianokamers. In één van de stalen ramen is een gebrandschilderd glas-in-loodraam geplaatst, een herinnering aan het geïmproviseerde onderwijs in de Tweede Wereldoorlog (1944-'45). Het ontwerp is van de bekende kunstenaar Jaap Min. De derde fase was de wederopbouw van de oostvleugel, waarbij onder meer de zuidelijke geveltopy is vervangen door een schildeind. Hiervoor is vergunning verleend op 7 augustus 1947. De vierde fase bestond uit het herstel van de noordvleugel, inclusief de slaapcellen en chambrettes. De gehele wederopbouw werd begeleid door de architect P.N. de Bruijn.

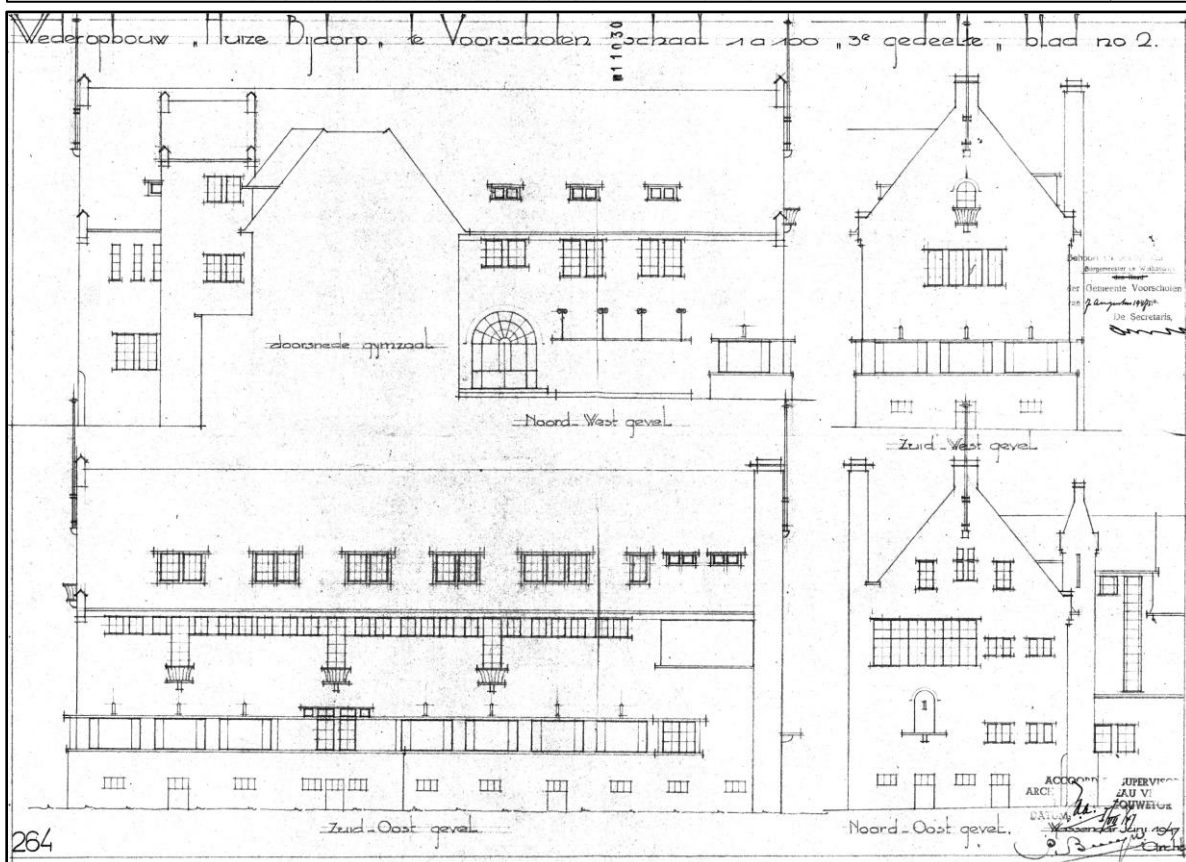
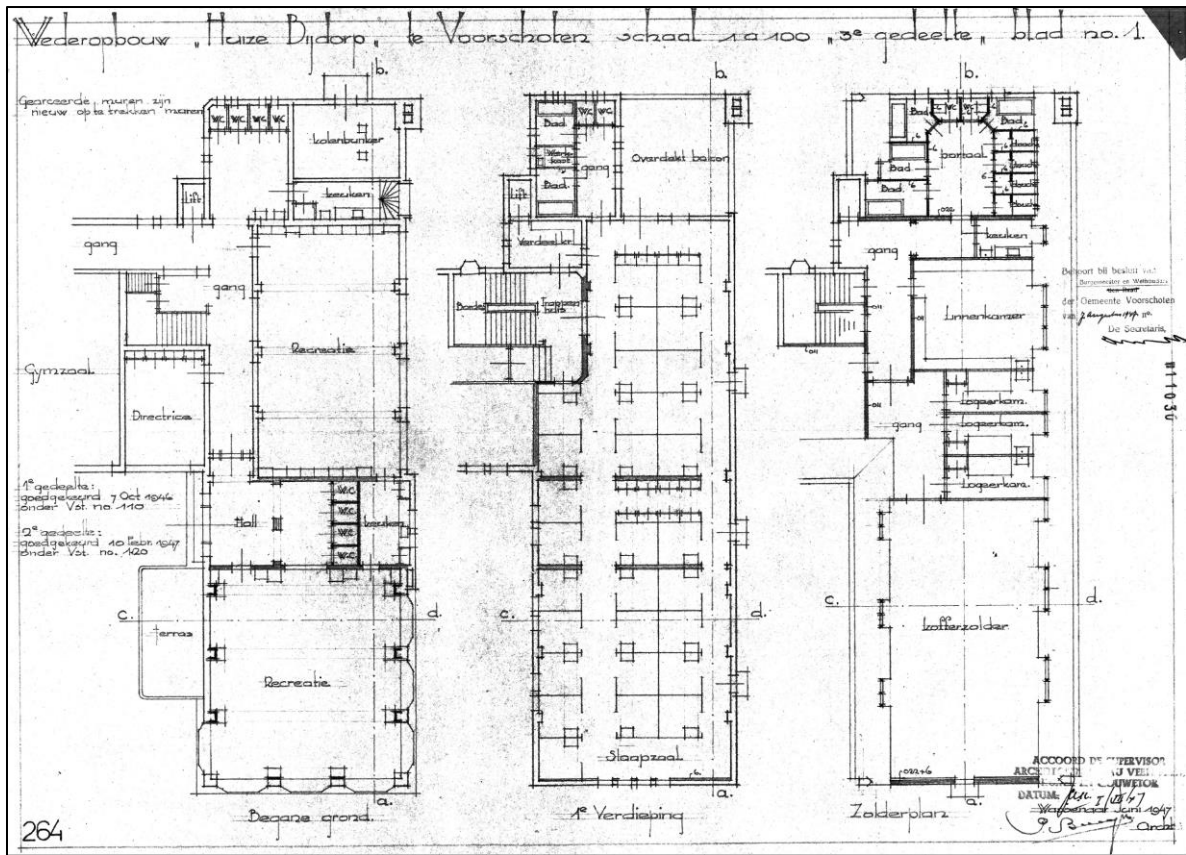
Het nieuwe pensionaat na de brand in juli 1942 (gemeentearchief Voorschoten-Wassenaar, beeldbank nrs. VS01178, VS01172, VS01159 en VS01161). De kap en eerste verdieping zijn geheel uitgebrand. De zoldervloer en kap waren van hout. Alleen de stalen 'moerbalken' bleven gespaard. De begane grond had minder schade door (gedeeltelijk) brandvrije vloeren. Ook de gevels konden grotendeels behouden worden.

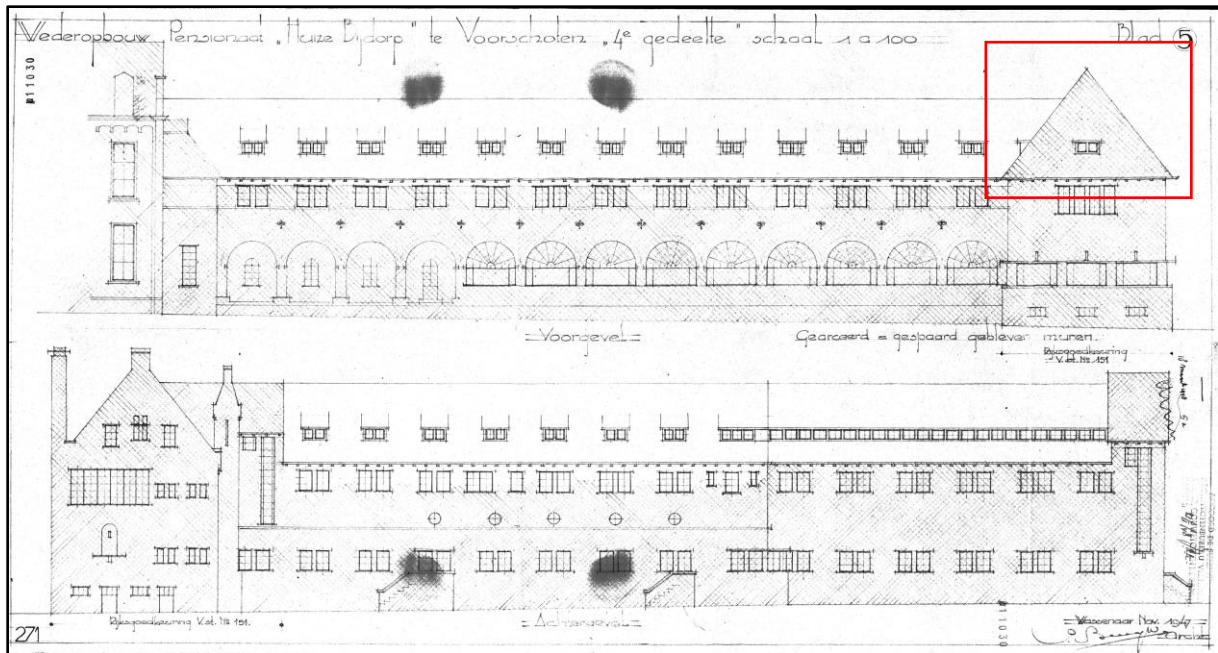
Bouwaanvraag voor het aanbrengen van noodvoorzieningen aan het gymnastieklokaal, vergunning 31 oktober 1946 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). De tekening is van P.N. de Bruijn.

Bouwaanvraag voor het herstellen en verhogen van de aanbouw tegen het oude pensionaat, vergunning onbekend (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen/ gearchiveerd onder bouw van een keet in 1942). Het ontwerp is in januari 1946 getekend door de architect P.N. de Bruijn. De oorspronkelijke aanbouw uit 1937 bestond uit een open galerij met een balkon, de opvolger van de 19de-eeuwse veranda. Deze tekening toont een nieuw balkon op de kap van het gebouw, behorende bij de slaapzaal op de zolderverdieping van het pensionaat.

Bouwaanvraag voor de wederopbouw van het nieuwe pensioonaat, fase 3, vergunning 7 augustus 1947 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door P.N. de Bruijn. Op deze tekening heeft de zuidwestgevel van de oostvleugel nog een topgevel, zoals ook voor de tweede wereldoorlog. Op de vergunningstekeningen van 1948 staat een schildeind getekend.

Bouwaanvraag voor de wederopbouw van het nieuwe pensionaat, fase 4, vergunning 18 maart 1948 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door P.N. de Bruijn. Op deze tekening heeft de zuidwestgevel van de oostvleugel een dakschild in plaats van een topgevel (bovenste tekening, rechts).

Glas-in-loodraam op de eerste verdieping van de aanbouw van het oude pensionaat, gerealiseerd naar ontwerp van Jaap Min.¹ De teksten luiden: 'Laudare, benedicare, praedicare (het motto van de Dominicanen: lofprijzen, zegenen en bidden) Voorschoten' en 'uit dankbaarheid voor onderwijs aan Voorschotens jeugd'.

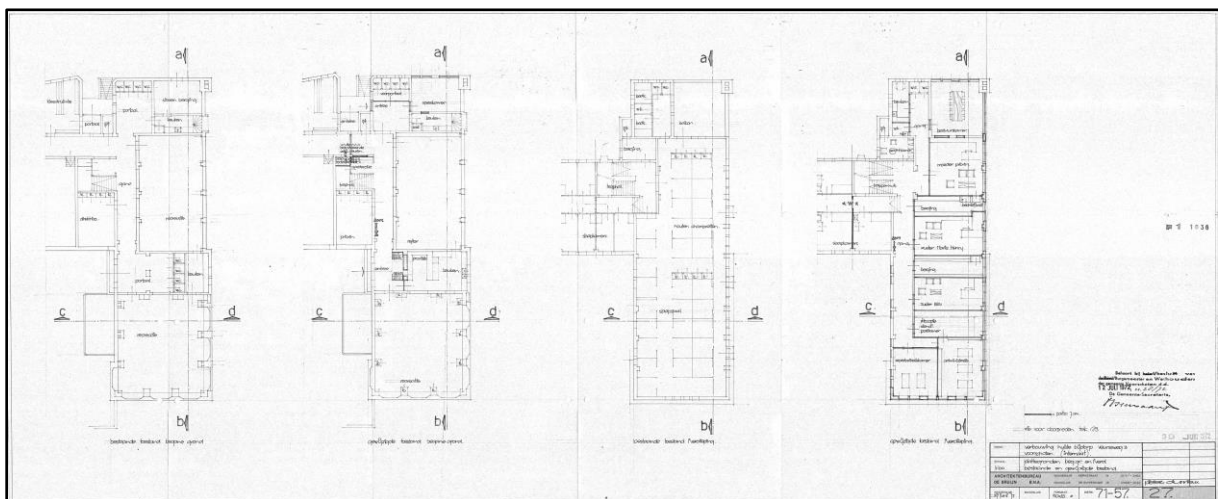
¹ Jaap Min (1914-1987) was bekend en succesvol schilder en 'monumentaal' kunstenaar, die veel kunstwerken heeft gemaakt voor kerken, scholen en openbare gebouwen. Informatie over zijn werk valt te vinden op <https://jaapmin.nl>.

Tot in het midden van de jaren zeventig bleef het gebouw min of meer ongewijzigd, zij het dat er wel de nodige (kleinschalige) modernisering en invullingen van open ruimten hebben plaatsgevonden. De open galerij langs de cour is in gedeeltelijk ingevuld in 1954 (directie-, conciërgeruimten en toiletten) en 1964 (personeelskamer). Uit 1960 dateert de was- en kleedruimte en stoelenberging. Deze aanpassingen zijn opnieuw uitgevoerd naar ontwerp van P.N. de Bruijn.

3.3. Herbestemming na 1972

Aan het einde van de jaren zestig vonden grondige aanpassingen plaats in het onderwijsstelsel. Dat had onder meer tot gevolg dat scholen werden samengevoegd, geherstructureerd en nieuw ingericht. Besloten werd om de MMS Bijdorp samen te voegen met het St. Lucascollege. De opheffing van de MMS Bijdorp vond plaats in 1972. Dit was aanleiding voor een grondige verbouwing van het nieuwe pensionaat in de periode 1972-'74, waarbij individuele slaapkamers zijn gemaakt op de eerste verdieping en zolders. De eerste verdieping van de oostvleugel werd opgedeeld in een aantal kantoren voor het bestuur (bestuursafdeling). Met deze verbouwingen hebben ook aanpassingen in de indeling van de gevels plaatsgevonden, vooral in de oostgevel van de oostvleugel. Deze aanpassingen zijn getekend door het architectenbureau De Bruijn BNA.

Korte tijd later zijn de stalen ramen vervangen (bouwvergunning 7 december 1979).

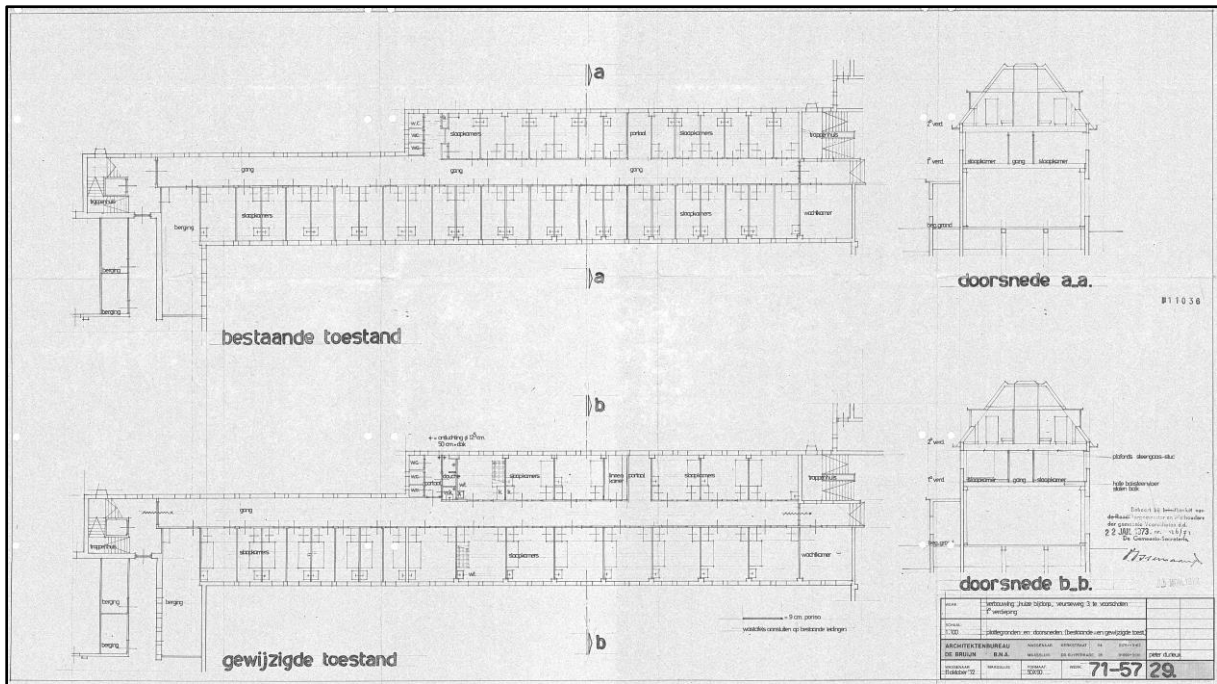
Bouwaanvraag voor herinrichting van de begane grond en eerste verdieping van de oostvleugel (links: bestaande situatie, rechts: nieuwe situatie), vergunning 12 juli 1972 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door het architectenbureau De Bruijn.

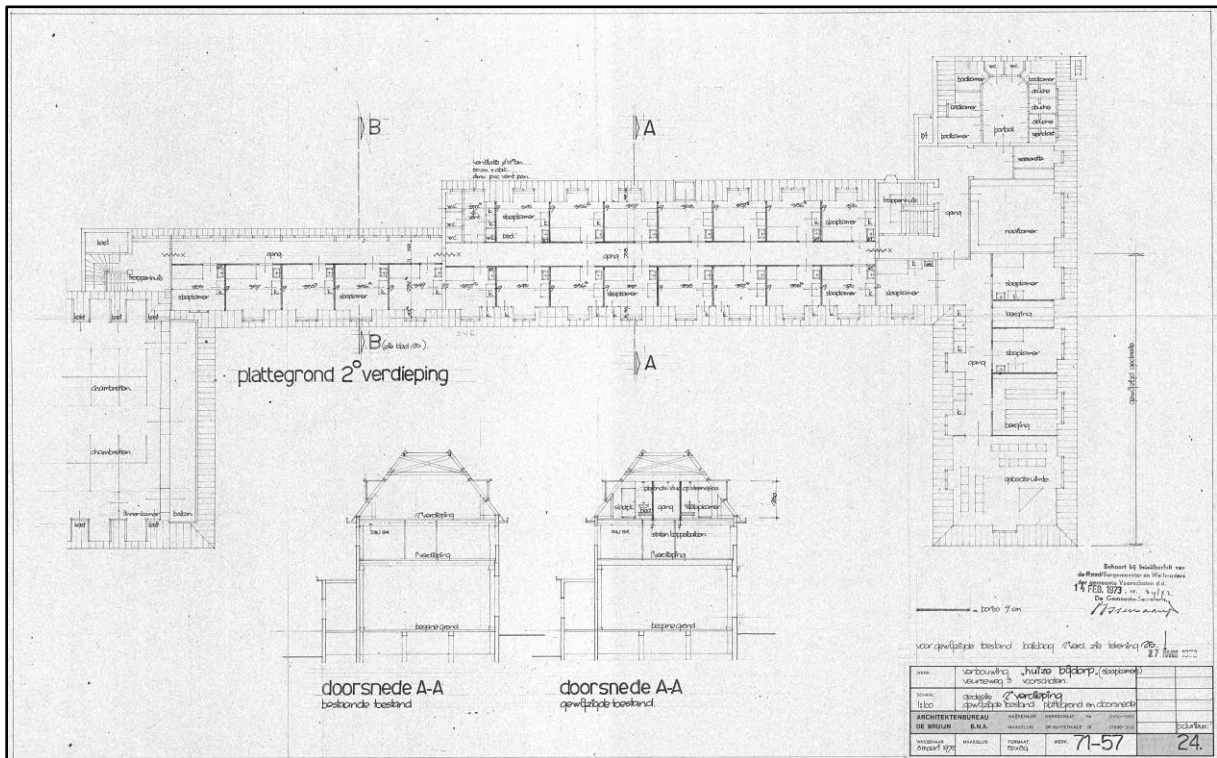
Bouwaanvraag voor herinrichting van de begane grond en eerste verdieping van de oostvleugel (gevels, bestaande situatie), vergunning 12 juli 1972 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door het architectenbureau De Bruijn.

Bouwaanvraag voor herinrichting van de begane grond en eerste verdieping van de oostvleugel (gevels, nieuwe situatie), vergunning 12 juli 1972 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door het architectenbureau De Bruijn.

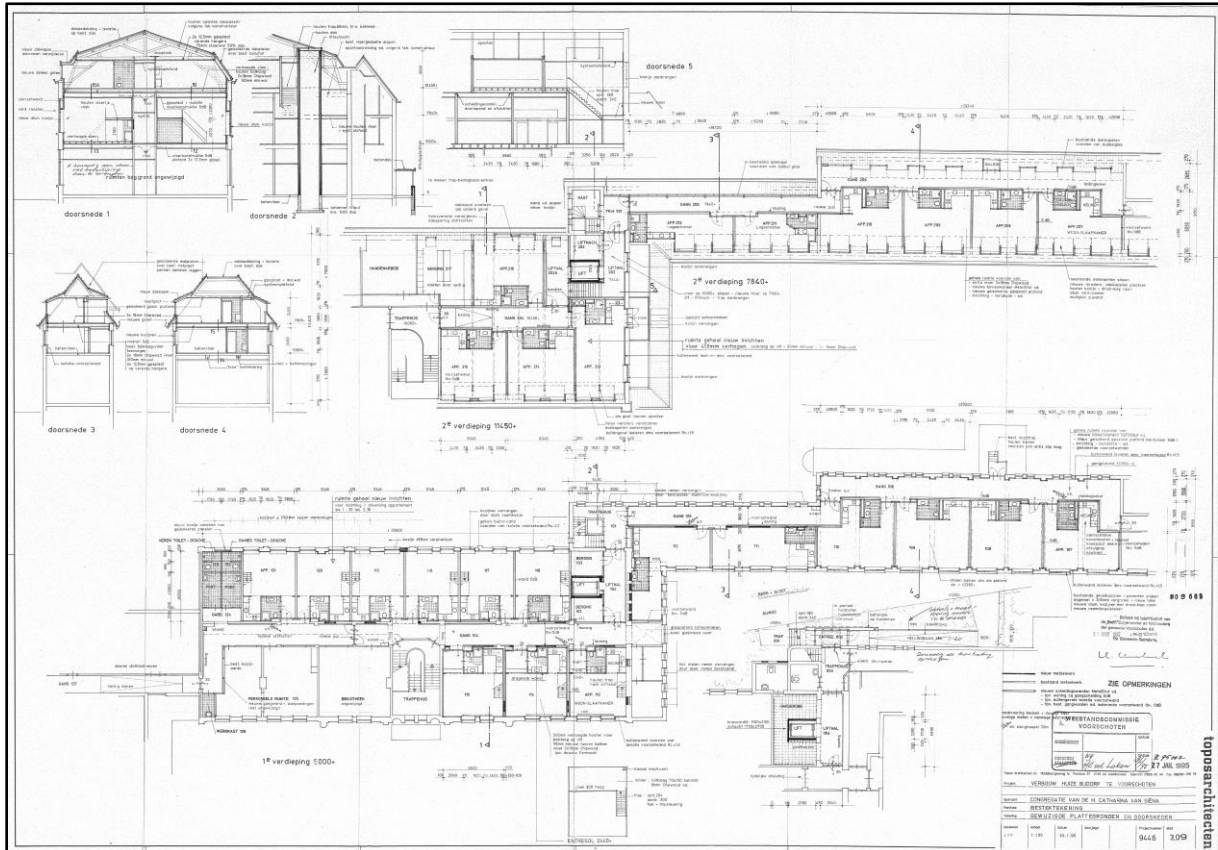

Bouwaanvraag voor herinrichting van de eerste verdieping van de noordvleugel (bestaande en nieuwe situatie), vergunning 22 januari 1973 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door het architectenbureau De Bruijn.

Bouwaanvraag voor herinrichting van de zolderverdieping van de noord-oostvleugel (nieuwe situatie), vergunning 14 februari 1973 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door het architectenbureau De Bruijn.

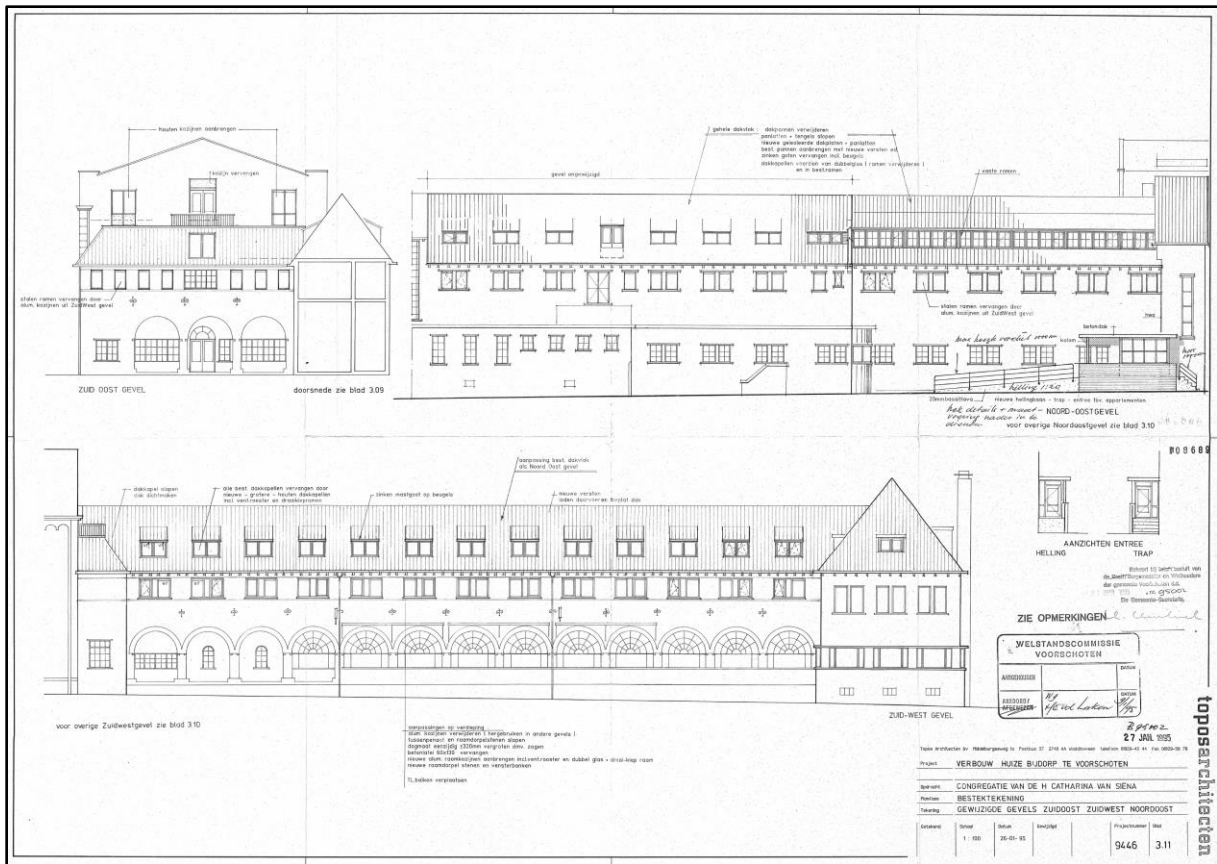
In 1995-'96 zijn eerste verdieping en de zolders van de noordvleugel herbestemd en heringericht tot 'woon- en verpleegeenheden in het klooster- en bejaardenoord Huize Bijdorp' (appartementen). Aanbesteding vond plaats op 10 maart 1995.² Een tweede reeks appartementen op de zolder van de oostvleugel kwam tot stand bij de verbouwing in 2002-'04. Bij deze laatste verbouwing kreeg ook de kapel op de zolder van de oostvleugel een nieuwe uitmonstering. De plannen zijn getekend door Topos architecten (tegenwoordig gevestigd in Waddinxveen).

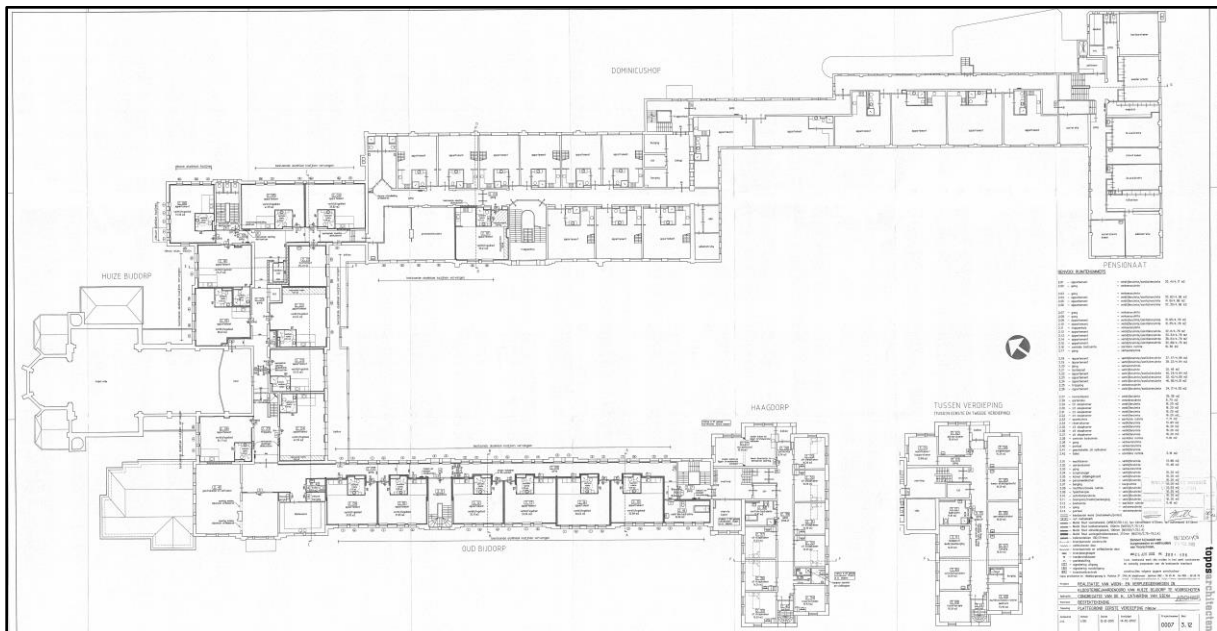
Bouwaanvraag voor herinrichting van de eerste verdieping en zolderverdieping van het pensionaat en nieuwe pensionaat (noordvleugel) tot appartementen, vergunning 31 maart 1995 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door Topos architecten.

Afgebeeld zijn de gewijzigde plattegronden van de eerste verdieping (onder) en zolder (boven). Linksboven zijn nog enkele doorsneden aangegeven.

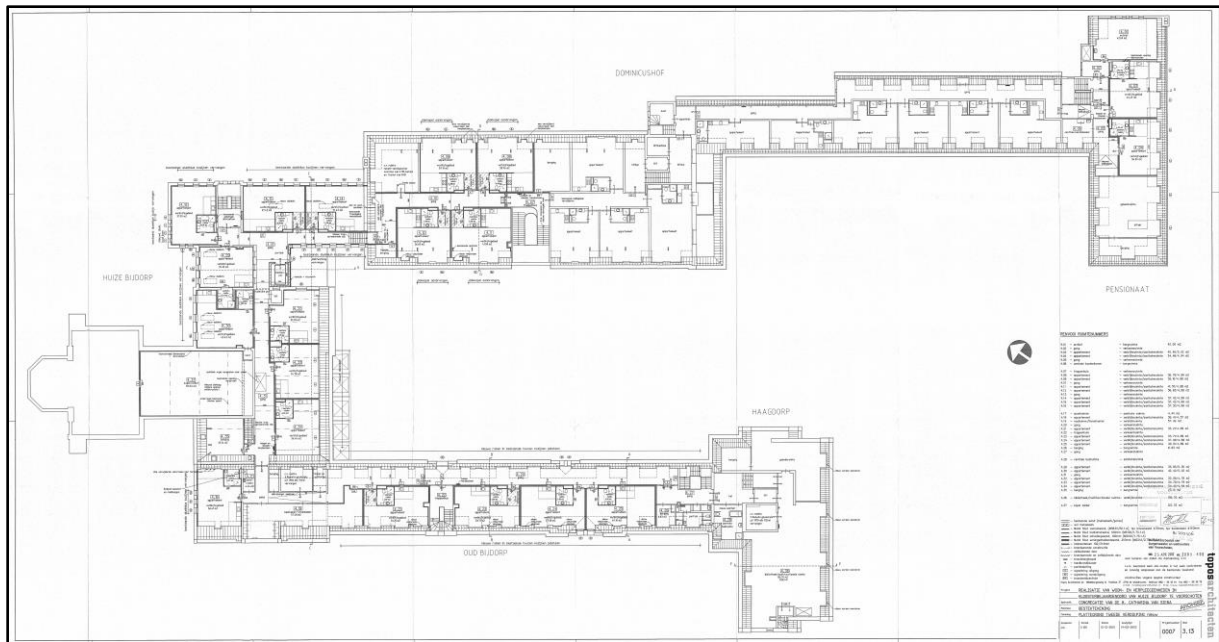
² ENK_AR-Z040, nr. 41

Bouwaanvraag voor herinrichting van de eerste verdieping en zolderverdieping van het pensionaat en nieuwe pensionaat (noordvleugel) tot appartementen, vergunning 31 maart 1995 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door Topos architecten. Afgebeeld zijn de gevels in gewijzigde vorm.

Bouwaanvraag voor herinrichting van de eerste verdieping en zolderverdieping van het hoofdgebouw tot appartementen, vergunning 25 april 2002 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door Topos architecten. Afgebeeld is de eerste verdieping. In het nieuwe pensionaat zijn geen wijzigingen voorzien.

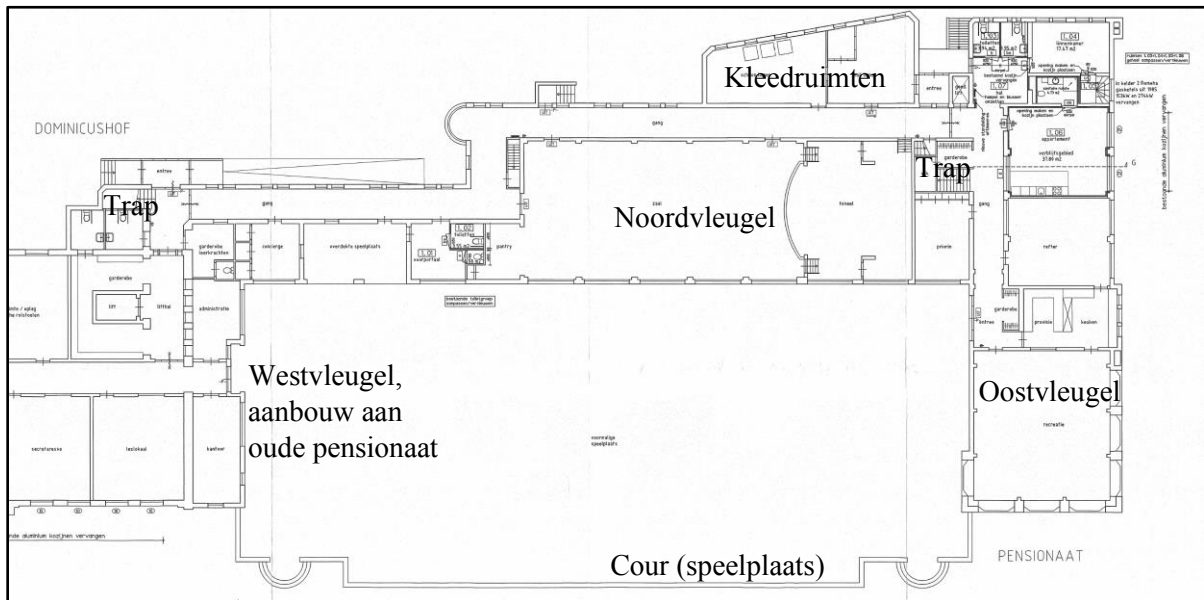

*Bouwaanvraag voor herinrichting van de eerste verdieping en zolderverdieping van het hoofdgebouw tot appartementen, vergunning 25 april 2002 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door Topos architecten
 Afgebeeld is de zolderverdieping. Op de zolder in het nieuwe pensionaat zijn twee appartementen voorzien.*

4. Beschrijving exterieur van het nieuwe pensionaat

4.1. Bouwmassa

Het nieuwe pensionaat bestaat uit een aantal aaneengeschakelde bouwdelen, de aanbouw aan het oude pensionaat en het trappenhuis tegen het oude pensionaat, de noordvleugel en oostvleugel. Tegen de noordvleugel staat een aanbouw met de voormalige kleedruimten.

Fragment uit de bouwaanvraag voor inrichting van appartementen, vergunning 21 februari 2002 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door Topos Architecten. Op deze tekening zijn de onderscheiden bouwdelen aangegeven.

Tegen de kopgevel van het oude pensionaat staat een tweelaags aanbouw met een kap, waarin een balkon is uitgespaard. Dit balkon hoort tegenwoordig bij een appartement, voorheen bij de slaapzaal op zolder van het pensionaat. De noordvleugel is een tweelaags gebouw, waarvan de plattegrond een sprong vertoont. Het brede deel heeft een afgeplat zadeldak, het smalle deel een zadeldak. Tegen het brede deel staat bovendien nog een eenlaags aanbouw met een plat dak (gang op de begane grond). Deze beide daken sluiten aan op de belendende bouwdelen. De oostvleugel is een onderkelderd, drielaags gebouw met een schilddak. De kelder is een bijna volle verdieping in dit gebouw.

Tegen het oude pensionaat staat nog een trappenhuis, dat de niveauverschillen tussen het oude en nieuwe pensionaat overbrugt. Een tweede aanbouw is een eenlaags aanbouw met een plat dak. Dit gebouw is schuin afgesneden en voorzien van overhoekse afschuiningen om maximale ruimte voor de weg over te laten.

Aan de zuidzijde ligt de cour, de voormalige speelplaats. Deze speelplaats hoorde oorspronkelijk bij het oude pensionaat. Hij is aangepast in 1937.

4.2. Gevels

De tweelaags aanbouw tegen het oude pensionaat is de opvolger van de 19de-eeuwse veranda met balkon. In eerste instantie was het een open galerij met een balkon, verhoogd met een verdieping en een kap (met geïntegreerd balkon) in 1946-'47. De galerij is opgevuld in 1954. De tweelaags langsegevels zijn opgetrokken uit gele baksteen, gemetseld in Noords verband.

Enkele details zijn uitgevoerd in natuursteen. Op de begane grond bevinden zich hoge rondbogen, oorspronkelijk behorend bij een open galerij. Twee hiervan zijn ingevuld met borstweringen, stalen vensterpuien en boogvelden in keperverband. De middelste bevat een portiek, voorzien van een rondboogpui (aluminium, 1979?). De eerste verdieping van de gevel wordt gekaderd door cordonlijsten. In deze zone bevinden zich een stalen venster met een glas-in-lood raam (gebrandschilderd glas, 1945) en enkele aluminium vensters (1979). Het dak is gedekt met opnieuw verbeterde Hollandse pannen (2002).

Links: oostgevel van de aanbouw tegen het oude pensionaat. Oorspronkelijk was dit een eenlaags galerij met een balkon, verhoogd en dichtgebouwd na de tweede wereldoorlog.

Rechts: overzicht van de zuidgevel van de noordvleugel. De aanvankelijk geheel open galerij (links) werd doorgezet door de rondboogvensters van het gymnastieklokaal. De vensters op de verdieping zijn samengesteld uit de oorspronkelijke paarsgewijs geplaatste vensters.

De noordvleugel stamt geheel uit 1937-'38 (hersteld in 1948), maar vertoont wel enige aanpassingen. De zuidgevel aan de binnenhof is een tweelaags langsgevel van gele baksteen in Noords verband, beëindigd door een overstek van het dak. Het overstek wordt gemarkeerd door de geprofileerde sporen. De begane grond wordt geleed door een reeks aaneengesloten rondbogen, deels behorende bij een galerij en deels bij het gymnastieklokaal. Twee van de bogen zijn dichtgezet, ter weerszijden van het restant van de galerij. Een ervan is op dezelfde wijze dichtgezet als de aanbouw van het pensionaat. De ander is eenvoudiger dichtgezet, waarbij gekozen is voor een soortgelijk venster als in het gymnastieklokaal. In de galerij bevinden zich stalen (rondboog)ramen. De verdieping wordt gemarkeerd door twee cordonlijsten, waartussen brede vensters met aluminiumramen (1979). Deze vensters bevinden zich ter plekke van de oorspronkelijke vensterparen, die dus samengevoegd zijn. Op het dak staan dakkapellen, elk voorzien van een klimmend dak. Ze dateren uit de jaren zeventig. Ze zijn groter dan de oorspronkelijke exemplaren, maar hebben dezelfde karakteristiek.

De noordgevel is de achtergevel van het gebouw. Er is sprake van een versprongen tweelaags langsgevel met een overkragend dak, deels voorzien van een aangebouwde gang. De gevel

van deze gang heeft een soortgelijke uitvoering, hij eindigt in een halfronde erker. Een deel van de gevel wordt aan het zicht onttrokken door een aanbouw (kleedlokaal). De gevel is uitgevoerd in gele baksteen, gemetseld in Noords verband. Op zowel begane grond als verdieping bevinden zich paarsgewijs geplaatste vensters van bescheiden formaat, behorend bij de gangen. De ramen zijn vervangen in aluminium (1979). Betonnen vensterbanken en lateien onderstrepen deze paarsgewijze koppeling. Boven de vensters van de verdieping is sprake van een bakstenen cordonlijst, waarboven een steens rollaag. Nog niet genoemd zijn de rondvensters op het niveau van de begane grond, die nu geblindeerd en (van binnen uit) geblindeerd zijn. Op het dak staan een aaneengesloten dakkapel (2002) en individuele dakkapellen onder een klimmend dak. Deze lijken origineel, behoudens de ramen.

Het nieuwe pensionaat vanaf de binnenhof met zicht op de noord- (links) en oostvleugel (rechts).

De zuidgevel van de noordvleugel van het nieuwe pensionaat, gezien vanuit de zolder van de oostvleugel. De aluminium ramen van de gymnastieksaal hebben gekleurd glas (1979). De vensters op de eerste verdieping zijn verbreed door koppeling van de oorspronkelijke vensterparen, de dakkapellen zijn vergroot.

Links: overzicht van het westelijk deel van de noordgevel van de noordvleugel van het nieuwe pensioonaat (smalle gedeelte). De gevel heeft nog de kenmerkende paarsgewijs geplaatste vensters. Het entreeportaal met hellingbaan is een modernisering (1974). De doorlopende dakkapel dateert uit 2002.

Midden: overzicht van het oostelijk deel van de noordgevel van de noordvleugel van het nieuwe pensioonaat (brede gedeelte), voorzien van een oorspronkelijke eenlaagsgang. De halfronde erker markeert een bajonetaansluiting in de gang. De aluminiumramen stammen uit 1979.

Rechts: de beëindiging van de noordvleugel van het nieuwe pensioonaat bestaat uit een (secondair) trappenhuis dat tegen het oude pensioonaat is aangebouwd.

Links: de eerste verdieping van de noordgevel van de noordvleugel van het nieuwe pensioonaat, gezien van het platte dak van de aangebouwd kleedkamer. De rondvensters horen bij de begane grond. Het dak heeft kleine dakkapellen, waarvan de vensters zijn vernieuwd. De loggia is origineel (1948).

Rechts: de eerste verdieping van de noordgevel van de noordvleugel van het nieuwe pensioonaat, gezien naar het trappenhuis van de oostvleugel.

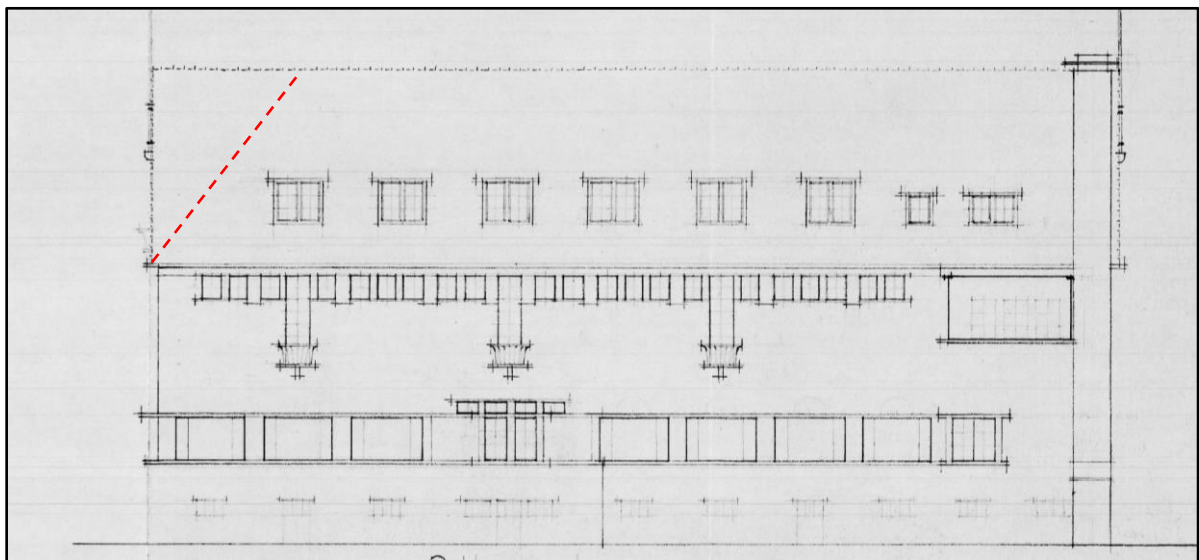
De oostvleugel had de meest expressieve architectuur, waarin bijna alle kenmerken van de Nieuwe Haagse School te herkennen zijn. De gevels zijn opgetrokken uit gele baksteen in Noords verband. Meest expressief is de oostgevel, een drielaags gevel met een overstekend dakschild. De doorstekende sporen onder het dakschild zijn sierlijk geprofileerd. De kelderlichten hebben een ondergeschikte betekenis, namelijk kleine stalen venstertjes met betonlaten. Enkele deuren geven toegang tot de kelderruimten. Deze onderverdieping gaat schuil achter begroeiing. Op de begane grond zijn de vensters en erkens gekoppeld tot een langgestrekte luifel, waarboven boogvensters met glas-in-lood (bovenlichten). Eén plek in deze reeks was nog verbijzonderd door extra bovenlichten. Deze zijn recent dichtgemetseld (2002-'04). Op de eerste verdieping bevinden zich grote vensters, passend bij de nieuw ingebrachte

kantoorfuncties (1973). Van de oude vensterstrook van hooggeplaatste vensters, onderbroken door verticale accenten (met balkons) valt nauwelijks meer iets te herkennen. De loggia op de noordoosthoek is dichtgezet. Op het dakvlak staan enkele forse dakkapellen (2002-'04).

Links: de oostvleugel, gezien vanuit het oosten. De bouwmassa is nog origineel (in zijn versoberde vorm van 1948), de architectuur is verschaald door de aanpassingen in vensters en dakkapellen.

Rechts: de oostgevel van de oostvleugel. De vensters op de begane grond zijn origineel, de vensters op de eerste verdieping vernieuwd in 1973. De grote dakkapellen dateren uit 2002.

De oostgevel van de oostvleugel, volgens het ontwerp uit 1937 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Hier heeft de gevel nog een volledig zadeldak. Bij de gewijzigde tekeningen voor de herbouw van 1948 is een schildeind aangebracht, links op deze tekening.

De zuidgevel is een drielaags langsgewel van gele baksteen in Noords verband onder een overstek, waarvan de opbouw en uitvoering geheel aansluit op die van de oostgevel. Ook hier zijn de vensters op de eerste verdieping vernieuwd in 1979. Op het dakschild staat een kleine dakkapel, deze heeft nog de oorspronkelijke maatvoering (1947).

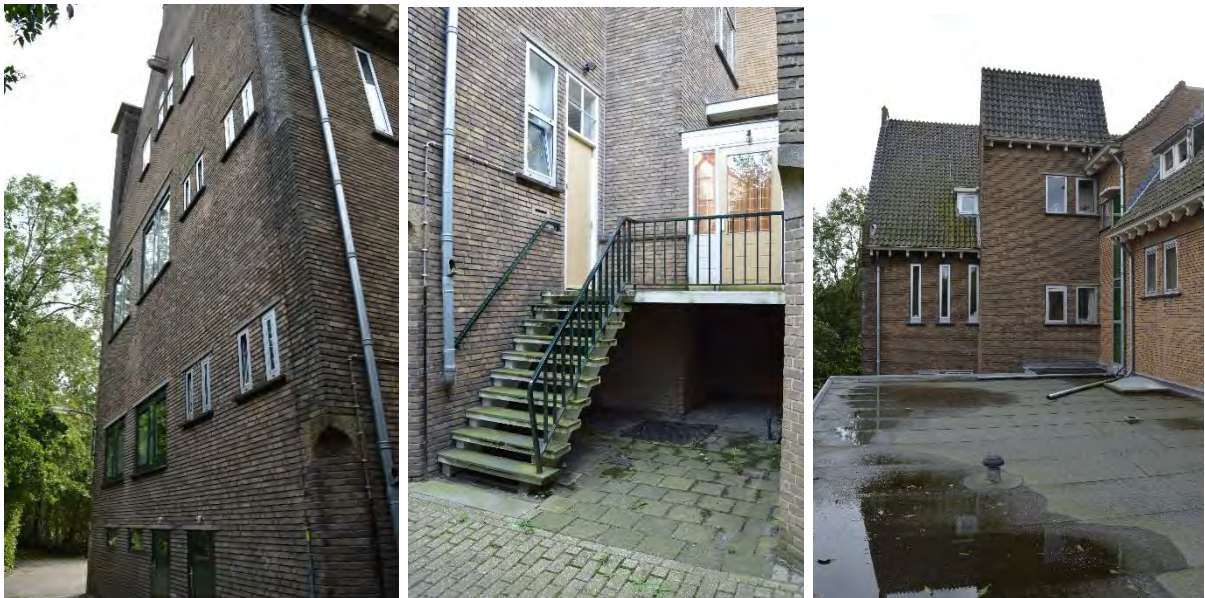
De westgevel is een tweelaags langsgewel van gele baksteen in Noords verband onder een overstek, de kelder is hier ondergronds geraakt door een helling in het terrein en de inrichting van de cour. In plaats van een open speelplaats is er nu sprake van een tuinaanleg. Deze westgevel heeft een duidelijk tweedeling. Door het rondboogvenster met de entreepui sluit hij aan

op de gevel van de noordvleugel, door de omgezette erker op de westelijke kopgevel. De eerste verdieping heeft een drietal paarsgewijs geplaatste vensters.

Links: de zuidgevel van de oostvleugel van het nieuwe pensionaat, sinds de herbouw in 1948 voorzien van een schildeind in plaats van een topgevel.

Rechts: de westgevel van de oostvleugel. De rondboog op de begane grond met pui sluit aan op de gevels rond de cour, die de indruk geven van een galerij of kloostergang. Rechts de erker, die aansluit op de zuidgevel.

Links: de noordgevel van de oostvleugel van het nieuwe pensionaat. Deze topgevel heeft een pragmatische indeling.

Midden: de achterdeur van de oostvleugel, toegankelijk via een bordes.

Rechts: het noordelijke deel van de westgevel van de oostvleugel, gezien vanaf het dak van de aangebouwde kleedkamer (1960). Duidelijk herkenbaar is het trappenhuis met een zadeldak.

De noordgevel van de oostvleugel is een drielaags topgevel, uitgevoerd in gele baksteen in Noords verband. Deze gevel is niet schoongemaakt, waardoor hij veel minder geel is dan de andere gevels. De indeling is vooral pragmatisch en functioneel, passend bij de (oorspronkelijke) functies in dit deel van het gebouw.

Het noordelijke deel van de westgevel (drie lagen onder een overstek) sluit in karakter aan op deze kopgevel, eveneens op pragmatische en functionele wijze ingevuld. In deze hoek staat een traptoren onder een zadeldak. Ook deze gevels hebben paarsgewijs geplaatste vensters. Het merendeel van de vensters is vernieuwd (aluminium). Enkele zijn nog van staal.

De aanbouw uit 1960 heeft hoge eenlaags gevels onder een overstek (van het platte dak), uitgevoerd in gele baksteen in Noords verband. Het gebouw heeft aan de noordzijde overhoekse afschuiningen, die via betonnen consoles overgaan in rechte hoeken. De gevel hebben hooggeplaatste stalen ramen van verschillende grootte.

Overzichten van de aanbouw uit 1960.

5. Beschrijving interieur van het nieuwe pensionaat

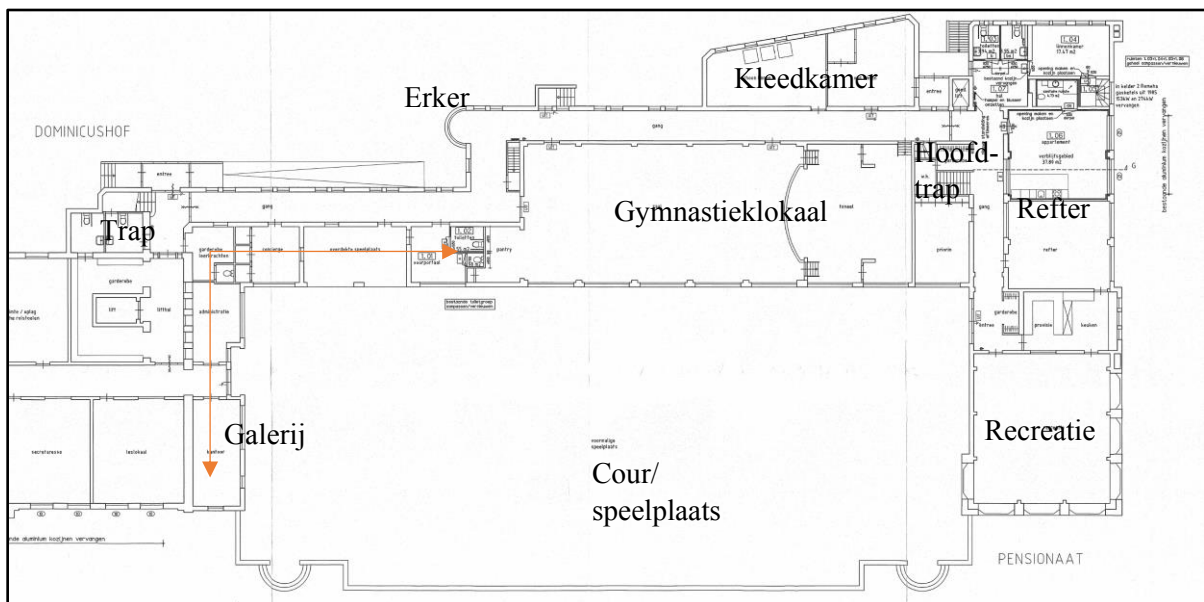
5.1. Kelder

Alleen de oostvleugel is geheel onderkelderd. Deze kelders zijn lage souterrainruimten, die rechtsreeks toegankelijk zijn vanaf het maaiveld. De constructie bestaat uit betonnen portalen, balken en vloeren. De wanden en plafonds zijn gepleisterd en gewit. Er zijn geen bijzonderheden gesignaleerd.

Links: een van de kelderruimten onder de oostvleugel van het nieuwe pensionaat.

Rechts: de grote kelderruimte onder de recreatiezaal op de begane grond van de oostvleugel van het nieuwe pensionaat.

Fragment uit de bouwaanvraag voor inrichting van appartementen, vergunning 21 februari 2002 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door Topos Architecten. Aangegeven zijn de voornaamste ruimten op de begane grond.

5.2. Begane grond

De begane grond van het nieuwe pensionaat heeft een lange gangenstructuur, die haaks om het gymnastieklokaal in de noordvleugel gelegd is. Twee trappenhuisen zorgen voor verticale verbindingen. De bajonet-vormige hoek in de gang wordt benadrukt door een halfronde erker-vormige uitbouw. De gangen en trappenhuisen hebben een soortgelijk afwerking van

tegelvloeren in een sierlijk patroon, plintranen, betegelde lambriseringen en gepleisterde en gewitte wanden. Het hoofdtrappenhuis in de oostvleugel heeft treden van Comblanchien. De borstweringen zijn gesloten en betegeld. De handlijsten zijn uitgevoerd in gelakt hout. De genoemde ruimten hebben vanouds verlaagde plafonds, de afwerking is vernieuwd (systeemplafonds). Op één plaats was de ruimte boven het verlaagde plafond toegankelijk, een bijna verdieping hoge ruimte. Daar viel ook de vloerconstructie van de eerste verdieping te herkennen, zogenaamde holle-baksteenvloeren van Perfora. Deze vloeren bestaan uit holle keramische elementen, waartussen wapening is aangebracht. Deze moeten vernieuwd zijn bij wederopbouw (1946-1948), want het merk Perfora dateert uit 1941. Bij de brand in 1942 waren de oude baksteenvloeren weliswaar gespaard, maar kennelijk wel te veel beschadigd voor behoud.

Links: het interieur van de gang op de begane grond van noordvleugel van het nieuwe pensionaat, voorzien van een tegelvloer (1937/ 1948) en een tegellambrisering (1948).

Midden: het interieur van de gang op de begane grond van de oostvleugel, gezien naar het zuiden. Ook hier is bij de wederopbouw gekozen voor tegellambriseringen.

Rechts: het interieur van de gang op de begane grond van de oostvleugel, gezien naar het noorden.

Links: het hoofdtrappenhuis in de oostvleugel van het nieuwe pensionaat, gezien vanaf de zolderverdieping. De treden zijn uitgevoerd in Comblanchien. Verder heeft het hele trappenhuis tegelvloeren en tegellambriseringen, aansluitend op de gangen.

Rechts: het hoofdtrappenhuis in de oostvleugel.

*Links: het hoofdtrappenhuis in de oostvleugel van het nieuwe pensionaat, gezien op de begane grond.
Midden: het trappenhuis in de noordvleugel van het nieuwe pensionaat, aansluitend op het oude pensionaat. De afwerking van de vloeren en wanden is verwant aan die van het hoofdtrappenhuis, zij het dat de trap zelf van hout is en bekleed met tapijt.
Rechts: het trappenhuis in de noordvleugel, aansluitend op het oude pensionaat. Het bovenste deel van het trappenhuis is heringericht tot een kast,*

*Links: boven het verlaagde plafond van de begane grond in de westvleugel van het nieuwe pensionaat valt de aansluiting op de hoek van het oude pensionaat te herkennen. Dit deel van de gevel heeft nog zijn oude voegwerk. Op de foto is bovendien de anderhalfsteens getoogde rollaag boven het venster te herkennen.
Rechts: de ruimte boven het verlaagde plafond van de gang op de begane grond van de noordvleugel van het nieuwe pensionaat. De vloerconstructie van de eerste verdieping bestaat uit betonnen balken en perfora baksteenvloeren (1948). Links op de foto is de beraapte buitengevel zichtbaar, rechts het vuile metselwerk van de gangwand. De loopplank midden onder ligt op de plafondhangers.*

Fragment van de holle-baksteenvloer boven de begane grond (recht van onder gezien), waarop het fabrieksmerk 'Perfora' valt te lezen. Deze steen is in 1941 in productie gekomen.

Verreweg de grootste en belangrijkste ruimte op de begane grond van de noordvleugel is het gymnastieklokaal in de noordvleugel, dat ook gebruikt werd als toneelzaal. De ringen en klimrekken zijn verdwenen, maar verder is de zaal nog in hoofdopzet ongewijzigd. Wel is de afwerking van vloer, wanden en plafond vernieuwd. Het podium is onderkelderd. Deze kelderruimte bevat opslagruimten, oorspronkelijk voor de stoelen van de zaal en later voor rekwisieten.

Het gymnastieklokaal in het nieuwe pensionaat, circa 1938 (Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven, ENK_AR-Z040-3011-03). De balken in het plafond bestaan hier nog uit (onbeklede) stalen balken. De consoles op de pilasters zijn behouden. De bovenlichten van de vensters zijn hier nog ingevuld met sierlijk glas-in-lood, daaronder stroken langs de kanten.

Links: overzicht van het gymnastieklokaal annex toneelzaal in de noordvleugel, gezien naar het westen. Links in de ruimte zijn de aluminium vensters in de buitengevel zichtbaar, waarvan de bovenlichten zijn ingevuld met gekleurd glas (1979). De hooggeplaatste rondvenstertjes rechts bevinden zich boven het platte dak van de gang.

Rechts: overzicht van het gymnastieklokaal annex toneelzaal in de noordvleugel, gezien naar het oosten. Links in de ruimte zijn de vensters in de buitengevel zichtbaar.

Links: de zuidgevel van de noordvleugel van het nieuwe pensionaat, waarvan de rondbogen van de galerij op de begane grond doen denken aan een kloostergang. Deze zijn deels dichtgebouwd door middel van puin op bakstenen borstweringen. Rechts is een aluminium rondboogvenster van het gymnastieklokaal herkenbaar, waarvan het bovenlicht is ingevuld met gekleurd glas.

Rechts: doorzicht vanuit het open deel van de galerij in de noordvleugel met zicht op de westvleugel.

Naast het gymnastieklokaal/ toneelzaal zijn nog restanten van de open galerij behouden, nu nog slechts twee traveeën. Oorspronkelijk was er sprake van een L-vormige ruimte. Die diende als schuilplaats naast de cour, die aanvankelijk een functie had als speelplaats. De uitvoering van deze galerij was geïnspireerd op kloostergangen. In de loop van de jaren vijftig

en zestig is de galerij ingevuld. In de nieuw ingevulde ruimte zijn geen bijzonderheden in afwerking gesignaleerd.

De oostvleugel bevatte (na de wederopbouw) onder meer twee grote recreatiezalen. De bouwtekeningen maken duidelijk dat de indeling is gewijzigd bij de wederopbouw. Slecht één van deze zalen heeft nog zijn oorspronkelijke opzet behouden, namelijk de huidige recreatiezaal op de kop van het gebouw. De interieur-afwerking van deze zaal is geheel vernieuwd, afgezien van de deurkozijnen met paneeldeuren en de kasten. Noemenswaard zijn ook de erker-vormige vensters, waarboven losse, smalle rondboogvormige bovenlichten met glas-in-lood.

De naastgelegen pantry dateert uit de jaren zeventig.

De refter is een restant van de tweede recreatiezaal, die gehalveerd is in de jaren zeventig. De interieur-afwerking is vernieuwd. De verdere ruimten op de begane grond van deze vleugel stammen voornamelijk uit 1972-'73 en 2002-'04. Er zijn geen bijzonderheden gesignaleerd.

Links: overzicht van de recreatieruimte op de begane grond van de oostvleugel. Op de achtergrond zijn oorspronkelijke kasten en kozijn met paneeldeuren uit die periode herkenbaar.

Rechts: overzicht van de recreatieruimte op de begane grond van de oostvleugel, gezien naar de kopgevel aan de zuidzijde. Boven de erkervensters zijn rondboogvormige bovenlichten herkenbaar, voorzien van glas-in-lood.

Links: één van de bovenlichten boven de erkervensters in de recreatieruimte op de begane grond van de oostvleugel van het nieuwe pensionaat.

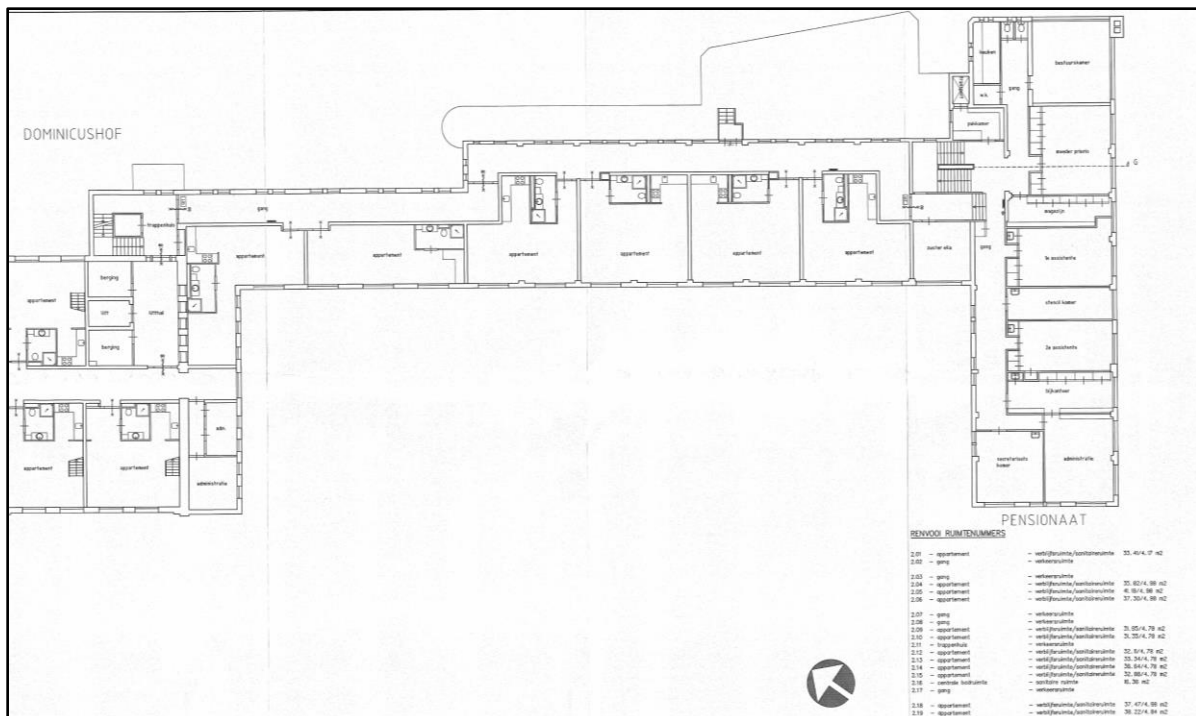
Rechts: de refter op de begane grond van de oostvleugel. Bij de verbouwingen van 1972-'73 is deze refter gehalveerd en heringericht. Boven de erkervensters zijn bovenlichten met glas-in-lood te zien.

Links: de voormalige doucheruimte in de aanbouw tegen de noordvleugel (1960).

Rechts: de voormalige kleedruimte in de aanbouw tegen de noordvleugel (1960). De interieur-afwerking is nog grotendeels origineel, inclusief de banken tegen de wanden.

De aanbouw tegen de noordgevel van de noordvleugel uit 1960 bevatte was-, kleedruimten en stoelenberging. De huidige wasruimte was de oorspronkelijk een doucheruimte met een reeks douchecabines langs de wanden, hetgeen de hooggeplaatste vensters verklaart. De zonering in de tegelvloer markeert nog de middengang (witte tegels) en de douchecabines (zwarte tegels). De huidige afwerking moet aangepast zijn na herbesteding in de jaren zeventig. Alleen de gepleisterde wanden, het stucplafond (stuc op steengaas?) en de stalen vensters lijken origineel uit 1960. De naastgelegen kleedruimten lijkt meer origineel, inclusief de gewolkte vloer-tegels, de plint, hoge tegellambrisering en gepleisterde wanden en stucplafond. De wandmeubels met banken en kledinghaken lijken origineel. Ook de ledenradiatoren passen in dit beeld.

Fragment uit de bouwaanvraag voor inrichting van appartementen, vergunning 21 februari 2002 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door Topos Architecten. Op deze tekening zijn de appartementen uit 1995-'96 te zien. Bij de verbouwing van 2002 hebben hier geen verdere aanpassingen plaatsgevonden, afgezien van enkele aanpassingen in het interieur.

5.3. Eerste verdieping

Op de eerste verdieping zijn de aanbouw tegen het oude pensionaat en de noordvleugel heringericht tot appartementen (1995-'96). Hierbij is gebruik gemaakt van dekvloeren, voorzetwand en verlaagde plafonds. Zodoende zijn geen bijzonderheden in het interieur gesignaleerd. In de oostvleugel dateert de indeling uit 1972-'73. De interieur-afwerking dateert ook uit deze periode, maar is gemoderniseerd in 1995-'96/ 2002-'04. Oudere elementen zijn alleen behouden in gangen en trappenhuisen.

Links: het hoofdtrappenhuis in de oostgevel van het nieuwe pensionaat, gezien op de eerste verdieping. De trappen (met treden van Comblanchien), de leuningen en de tegellambrisering dateren voornamelijk uit 1947.

Rechts: één van de kamers op de eerste verdieping van de oostvleugel (1972-'73).

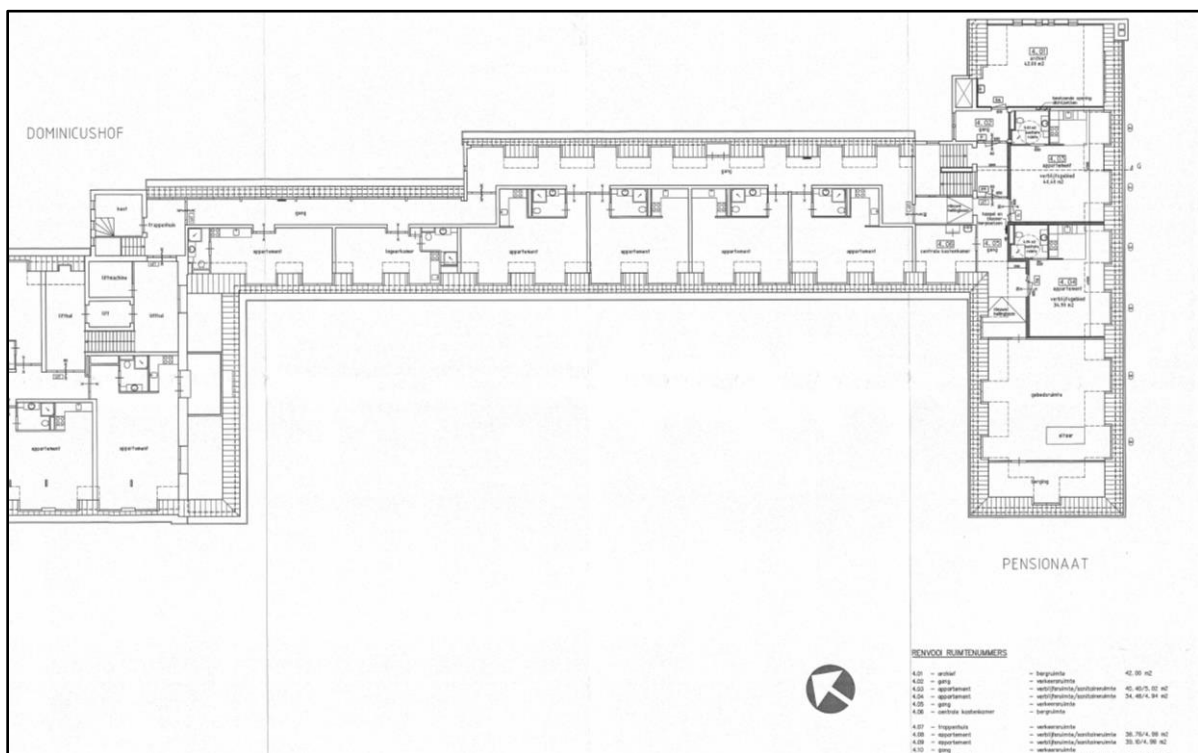
Links: de gang op de eerste verdieping van de oostvleugel van het nieuwe pensionaat, voornamelijk tot stand gekomen bij de verbouwing van 1972-'73. Rechts is het trappenhuis herkenbaar.

Rechts: één van de kamers op de eerste verdieping van de oostvleugel, gezien naar de gang.

Links: één van de kastenwanden op de eerste verdieping van de oostvleugel van het nieuwe pensioonaat (1973).

Rechts: één van de kastenwanden op de eerste verdieping van de oostvleugel.

Fragment uit de bouwaanvraag voor inrichting van appartementen, vergunning 21 februari 2002 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door Topos Architecten. In de noordvleugel zijn appartementen uit 1995-'96 te zien. Op de zolder van de oostvleugel zijn twee nieuwe appartementen gerealiseerd. Vermoedelijk is de kapel heringericht.

5.4. Zolderverdieping

De zolderverdieping is heringericht tot appartementen in 1995-'96 en 2002-'04. Van de kapconstructie zijn alleen de spantbenen herkenbaar. De appartementen hebben nieuwe dekvloeren, (voorzet)wanden en verlaagde plafonds. Zodoende zijn geen bijzonderheden in het interieur gesignaleerd. In de oostvleugel zijn nog enkele afwijkende ruimten herkenbaar, waaronder de kapel (heringericht 2002) en een archiefruimte.

Alleen op de vloering en de kop van de oostvleugel is de kapconstructie te overzien in zijn oude context en afwerking.

Links: de gang op de zolderverdieping van de noordvleugel van het nieuwe pensionaat. Deze verdieping is verbouwd tot appartementen in 1995-'96.

Rechts: de gang op de zolderverdieping van de oostvleugel. Deze verdieping is verbouwd tot appartementen in 2002.

De kapel op de zolderverdieping van de oostvleugel van het nieuwe pensionaat, heringericht in 2002.

De zolderruimte achter de kapel in de oostvleugel van het nieuwe pensionaat is ingericht als berging. Hier is de kapconstructie uit 1947 nog volledig en zonder afwerking herkenbaar.

6. Waardestelling van het nieuwe pensionaat

6.1. Gemeentelijk monument

Het nieuwe pensionaat is als onderdeel van het complex Huize Bijdorp sinds 15 oktober 2019 beschermd als gemeentelijk monument onder nummer Z23337.³ Het beschermde complex bestaat uit het hoofdgebouw (1), wagenshuur met kas en orangerie (2), moestuin met schuur en tuinmuren (3), wasserij (4), wagenshuur (5), stal (6), park- en groenaanleg met tuinbeelden en begraafplaats (7).

Het nieuwe pensionaat behoort tot onderdeel 1, het hoofdgebouw. De beschrijving is uitgebreid. Daarom wordt hieronder alleen het voor het ‘nieuwe pensionaat’ relevante deel uit de beschrijving en de waardestelling geciteerd.

Beschrijving: Middelbare meisjesschool:

“De middelbare meisjesschool dateert uit 1937/1948 (tekening, herbouw) en is opgericht op een L- vormige plattegrond over twee bouwlagen onder een schilddak, in een Zakelijk expressionistische bouwstijl (Nieuwe Haagse School-architectuur) met een voor het interbellum kenmerkende soberheid. Veel van de stijlkenmerken zijn met de herbouw verloren gegaan. De korte poot van de L is in zijn geheel vanaf de grond herbouwd. De gevel is opgetrokken in gele baksteen in een kettingverband. De muurtjes van het voorplein zijn op dezelfde wijze opgemetseld. Het dak is gedekt met gesmoorde verbeterde holle pannen. De gevels aan de pleinzijde worden op de begane grond gedomineerd door grote rondboog gevelopeningen. De bovenlichten van de kozijnen hebben een 'rijzende zon'-motief. Op de verdieping zijn liggende kozijnen met een verticale roedriedeling aangebracht, waarbij de verticale glasdelen een ongelijke breedte krijgen. De buitenzijde van de L- vorm heeft meer eenvoudige, liggende kozijnen met verticale roedriedeling, waarboven op de begane grond ook een zware betonnen latei is aangebracht. De kap wordt gedomineerd door verschillende soorten dakkapellen, waarvan de kapellen aan de pleinzijde nog origineel zijn. Van het interieur zijn behalve de plattegronden het glas-in-lood, de betegelde vloeren en lambriseringen, alsmede de trappenhuisen bewaard gebleven.”

Waardestelling Hoofdgebouw (incl. het nieuwe pensionaat):

“Het hoofdgebouw aan de Veurseweg 3 is vanwege stedenbouwkundige, landschappelijke, architectuurhistorische, cultuurhistorische en ensemblewaarde voor de gemeente Voorschoten van algemeen belang als onderdeel van het voormalig landgoed Bijdorp:

- *Als herinnering aan de ontwikkeling van Voorschoten in het algemeen en de ontwikkeling van buitenplaatsen in Voorschoten in het bijzonder;*
- *Als ensemble onderdeel, in samenhang met de overige onderdelen van de voormalige buitenplaats, het hoofdgebouw waarop alle andere onderdelen zijn afgestemd;*
- *Vanwege het in de kern bewaard gebleven landhuis als 17de-eeuws classicistisch herenhuis met ornamentiek uit de 19de eeuw;*
- *Vanwege het gaaf bewaarde interieurensemble van de oude zaal (woonkamer Fahrensbach, 19de eeuw);*
- *Vanwege de bijzondere en gaaf bewaarde architectuur van het kloosterensemble, kapel, pensionaat en noviciaat in neogotische stijl.*
- *Vanwege de sobere, maar stilistisch kenmerkende ornamentiek aan het exterieur, in samenhang met de inrichting van de kapel;*

³ https://www.voorschoten.nl/inwoners-voorschoten/beleid-cultureel-erfgoed_41343/

- *Als herinnering aan het onderwijs in Voorschoten;*
- *De middelbare meisjesschool als relatief gaaf bewaard voorbeeld van een school in sober Zakelijk Expressionistische stijl (Nieuwe Haagse School);*
- *Als herinnering aan het Rooms-Katholieke leven in Voorschoten.”*

6.2. Waardestelling

Voor de plaatsing als gemeentelijke monument heeft een ‘externe waardestelling’ plaatsgevonden, een vergelijking van een beredeneerde selectie van gebouwen en complexen in Voorschoten op basis van hun cultuurhistorische waarden. De plaatsing van het nieuwe pensionaat is gebaseerd op:

- Herinnering aan de geschiedenis van het rooms-katholieke leven in Voorschoten (klooster en school)
- Samenhang als onderdeel van het hele complex van Huize Bijdorp, een landhuis dat in de 19de eeuw is getransformeerd tot een klooster met school.
- Architectuurhistorische waarden (sober Zakelijk Expressionistische stijl of Nieuwe Haagse School)
- Gaafheid (hier gedefinieerd als ‘relatief gaaf’).

Hoewel het nieuwe pensionaat als ‘bouwkundige eenheid’ in zijn geheel is beschermd als gemeentelijk monument, hebben niet alle aspecten en onderdelen automatisch dezelfde cultuurhistorische betekenis voor het gebouw. Daarom heeft in het kader van een modernisering van het complex een ‘interne waardestelling’ plaatsgevonden, waarin een classificatie van waarden plaatsvindt van de samenstellende onderdelen van dit gebouw. Welke onderdelen en aspecten dragen meer of minder bij aan de afleesbaarheid van het ‘verhaal van dit specifieke gebouw’. Volgens de methode uit de ‘Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek’ uit 2009⁴ vindt daarvoor een kwalificatie plaats in:

- Hoge monumentwaarden: deze onderdelen/ aspecten zijn van cruciaal belang voor de structuur en/of betekenis van het object (‘afleesbaarheid van het verhaal van het gebouw’).
- Positieve monumentwaarden: deze onderdelen/ aspecten zijn van belang voor de structuur en/of betekenis van het object.
- Indifferentie monumentwaarden: deze onderdelen/ aspecten zijn van relatief weinig of geen belang voor de structuur en/of betekenis van het object.

Samenvatting bouw- en gebruiksgeschiedenis

Belangrijkste beoordelingscriterium is het ‘verhaal van het gebouw’, dat is gebaseerd op de bouw- en gebruiksgeschiedenis. Deze geschiedenis is in de voorafgaande hoofdstukken uitvoerig aan de orde geweest, daarom volgt hier een korte samenvatting. De uitbreiding van het onderwijs op Huize Bijdorp noodzaakte in 1937-’38 tot een uitbreiding van de schoolfaciliteiten en het pensionaat. De schoollokalen werden geconcentreerd in het oude pensionaat, hetgeen gepaard ging aan herindelings- en herinrichting van de begane grond en eerste verdieping van dat gebouw. Dit ging ten koste van gemeenschappelijke ruimten en een slaapzaal (op de eerste verdieping). Deze moesten een plek krijgen in het nieuwe pensionaat.

Het nieuwe pensionaat is gerealiseerd in de periode 1937-’38 naar ontwerp van de ‘huisarchitect’ P.N. de Bruijn uit Wassenaar. Het heeft een andere karakteristiek dan de 19de-eeuwse

⁴ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Stichting bouwhistorie Nederland, Vereniging Nederlandse Gemeenten, Atelier Rijksbouwmeester en Rijksgebouwendienst, *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek*, Den Haag 2009.

gebouwen van het complex, mede door de afwijkende architectuur in Nieuwe Haagse School. Het complex bestaat uit een drietal gebouwen rondom een cour of speelplaats. De begane grond bevat deze gemeenschappelijk voorzieningen, zoals de gymnastiekzaal, refter en recreatiezaal. De speelplaats wordt grotendeels geflankeerd door een open galerij, een soort kloostergang. De verdiepingen bevatten de slaapkamers, deels in de vorm van slaapcellen en deels als slaapzalen (met chambrettes). De niveauverschillen tussen het oude en nieuwe pensionaat worden opgevangen door een trappenhuis tegen de noordgevel van het oude pensionaat.

In 1942 brandde het complex uit. Het bleef tot na de bevrijding als ruïne staan. In de periode 1946-1948 vond herbouw plaats in nagenoeg ongewijzigde vorm. Meest opvallende wijziging betrof de verhoging van de veranda/galerij tegen het oud pensionaat met een verdieping en een schijncap (met balkon).

In de jaren vijftig en zestig zijn delen van de galerij rond de cour dichtgezet om het optredende ruimtetekort enigszins te verlichten. In 1960 is een aanbouw tegen de noordgevel geplaatst, een ondergeschikt gebouw met kleedkamers, douches en stoelenberging voor de gymnastiekzaal/ toneelzaal.

De herbestemming van het complex na vertrek van de MMS in 1972 had een grondige wijziging van de indeling en afwerking van de eerste verdieping en zolder tot gevolg. Ook hebben aanpassingen in de gevels plaatsgevonden en zijn de dakkapellen vergroot. Eveneens zijn bijna alle stalen ramen vervangen in aluminium.

Met de verbouwingen van 1995-'96 en 2002-'04 zijn de eerste verdieping en zolders heringe-deeld. Het exterieur bleef min of meer ongewijzigd, afgezien van vernieuwing en vergroting van een aantal dakkapellen. De cour is heringericht tot een tuin.

Uitgangspunten en waarden

Op basis van dit overzicht van de bouw- en gebruiksgeschiedenis zijn heldere uitgangspunten bij de waardestelling te destilleren. Het gebouw ontleent hoge monumentwaarden aan de oorspronkelijke opzet, indeling en architectuur in Nieuwe Haagse School (1937-'38/ herbouw 1946-'48).

Hoge monumentwaarden heeft de positionering van de bouwmassa's rond de binnenplaats of cour, die uitdrukking geven aan de oorspronkelijke opzet en functies van het nieuwe pensionaat. De afleesbaarheid van de oorspronkelijke functies gebouw wordt verder onderstreept in de gevelindeling en architectuur. Er is een duidelijk verschil in de gevels te herkennen. Aan de zijde van de cour en het weidegebied ten oosten van het klooster hebben de gevels een representatief karakter, waar de motieven uit de Nieuwe Haagse School zich duidelijk manifesteren. Belangrijke elementen in deze gevels zijn de rondbogen van de galerij rond de cour, die worden doorgezet in de vensternissen van het gymnastieklokaal en een deel van de oostvleugel. Deze vormgeving is duidelijk geïnspireerd op een kloostergang. De functie van recreatiezaal op de begane grond van de oostvleugel wordt benadrukt door de aaneengesloten lage erkers, die over de kop van het gebouw zijn over drie gevels. Boven de lage erkers bevinden zich bovenlichtjes met glas-in-lood, die zowel in het exterieur als interieur bijzondere elementen vormen.

Op de eerste verdieping werden de slaapkamers (en gangen) gemarkeerd door reeksen kleine vensters, de slaapzaal met chambrettes door een strookvenster in de oostgevel. Daar gaven

verticale accenten blijken van de positie van de gangen tussen de chambrettes. Ook elders in het gebouw waren verticale accenten op die wijze ingezet. De vergroting van de vensters in de jaren zeventig vormde een ernstige verschraling van de architectuur (verminderde gaafheid). Het bij de chambrettes horende balkon op de noordoosthoek vormde een bijzonder accent in de architectuur. Ook dat is verloren gegaan. De koppeling van de vensters op de eerste verdieping van de noordvleugel heeft ook een verschraling in het architectuurbeeld tot gevolg, maar minder ingrijpend dan bij de oostvleugel. Daar is bovendien nog een geleding in de vensters behouden gebleven.

Waar bouwmassa, architectuur en materiaalgebruik gaaf zijn, worden hoge monumentwaarden toegekend. Waar dat niet het geval is, worden positieve monumentwaarden toegekend. Delen die niet bijdragen aan de architectuur of grondig vernieuwd zijn, krijgen indifferente monumentwaarden.

Aan de noordzijde hebben de gevels een veel soberder karakter. Een aantal architectuurmotieven uit de representatieve gevels aan de cour en oostvleugel is hier wel herkenbaar, zoals de overstekken van de daken en de reeksen kleine vensters. Bijzonder is de ronde erker op de begane grond die ook een bajonetaansluiting in de gangenstructuur markeert. Verder heeft de noordgevel – net zoals die van het oude pensionaat – het karakter van een achtergevel, functioneel en efficiënt in indeling en afwerking. Hieraan grensden gangen, dienstruimten en dergelijke. Dat is afleesbaar in de gevels. Hieraan worden overwegend positieve monumentwaarden toegekend, behalve bij de oostvleugel. Daar worden aan de achtergevel hoge monumentwaarden toegekend, omdat bouwmassa en architectuur hier juist een grote samenhang vertonen als onderdeel van de oostvleugel. Ook hier zijn de ramen vernieuwd (indifferente monumentwaarden).

Eén belangrijk aspect van het exterieur is nog onbenoemd, namelijk de verschuiving ten opzichte van de binnenhof van het 19de-eeuwse deel van het klooster. Deze verschuiving van het complex gecombineerd met de oriëntatie van de afzonderlijke bouwdelen op de eigen cour, geeft het nieuwe pensionaat een eigen en zelfstandig karakter. Het gaat niet de ‘confrontatie’ aan met de binnenhof van het 19de-eeuwse deel van het klooster. Dat vertegenwoordigt stedenbouwkundig en architectonisch hoge waarden.

De indeling van de begane grond is nog grotendeels origineel. Hoge monumentwaarden hebben de belangrijkste en in hun oorspronkelijke functie meest herkenbare ruimten, namelijk de gymnastiekzaal en recreatieruimte in de oostvleugel. Hier zijn ook originele interieur-afwerkingen behouden gebleven, waaronder het toneel en vaste kasten. In de bovenlichten van de gymnastiekzaal zijn gekleurde glasvullingen opgenomen, vermoedelijk een referentie naar het oude glas-in-lood.

De refter is in tweeën gedeeld en in afwerking gemoderniseerd. Die heeft zijn waarden deels verloren (positieve monumentwaarden).

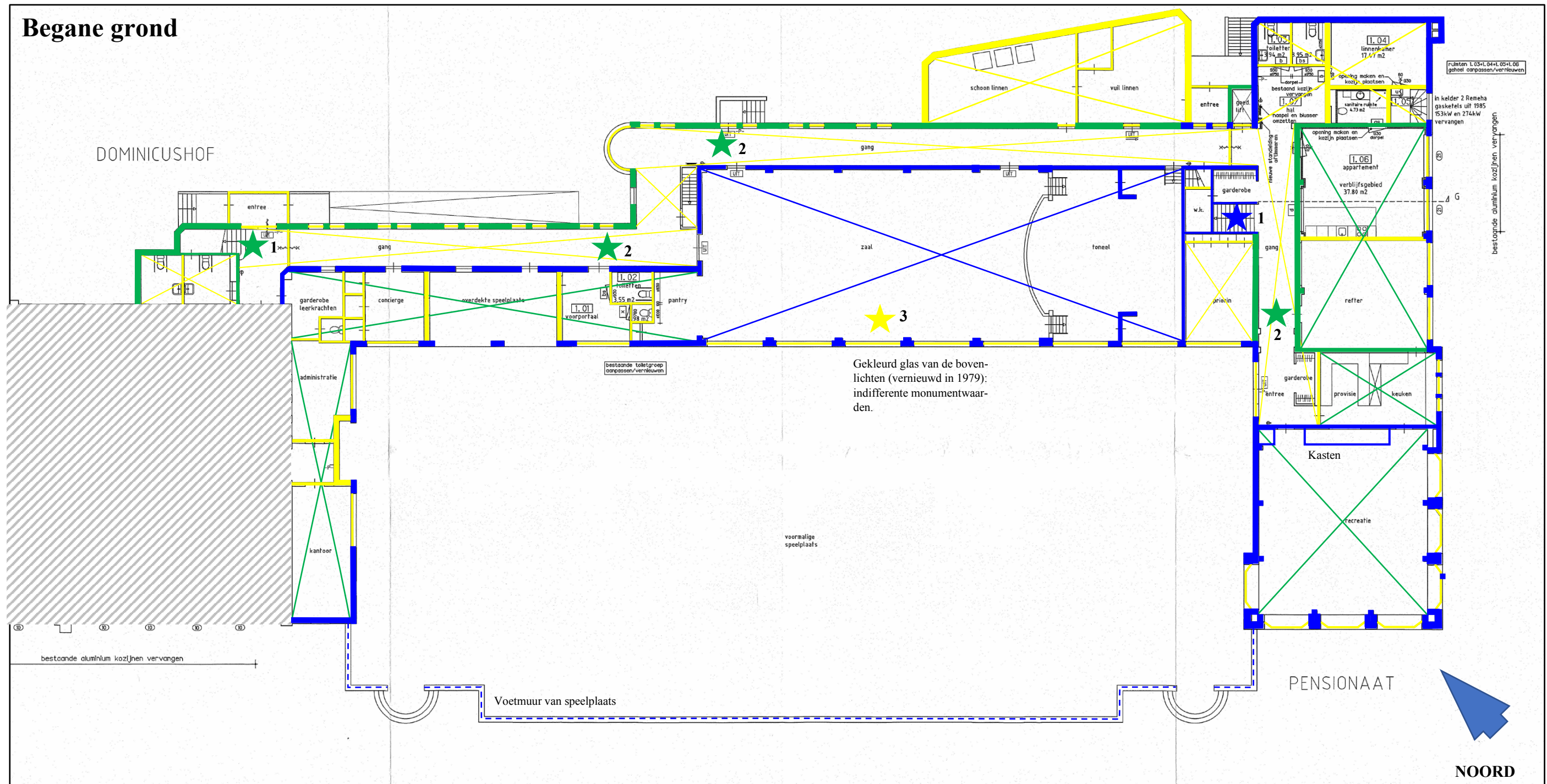
Verder zijn de gangen en trappenhuizen origineel, inclusief het overgrote deel van de tegelvloeren en lambriseringen (1937/ circa 1947 en 1948). Deze zijn kenmerkend voor de bouwperiode en functie. Daarom worden hieraan positieve monumentwaarden toegekend. Uitzondering is het hoofdtrappenhuis. Dat heeft door de ruimtelijke inpassing, de zorgvuldige detaillering en de rijkere interieur-afwerking hoge monumentwaarden. Deze waarden zijn ook

vertaald in de bouwmassa en gevels, zodat delen daarvan – als herkenbaar onderdeel van dit trappenhuis – hoge monumentwaarden hebben.

De indeling van de eerste verdieping en zolder is geheel vernieuwd in 1972-'74, 1995-'96 en 2002. De indeling en afwerking zijn eenvoudig en functioneel, de betekenis in relatie tot de oorspronkelijke opzet van het gebouw is minimaal. Ook is er geen nieuwe kwaliteit toegevoegd. De nieuwe functies hebben bovendien aanpassingen in de gevels tot gevolg gehad, die een versraling van de architectuur vormen. Dat ging ten koste van de 'gaafheid' van het gebouw, zoals vermeld in de omschrijving als gemeentelijk monument. Er worden indifferente monumentwaarden aan toegekend.

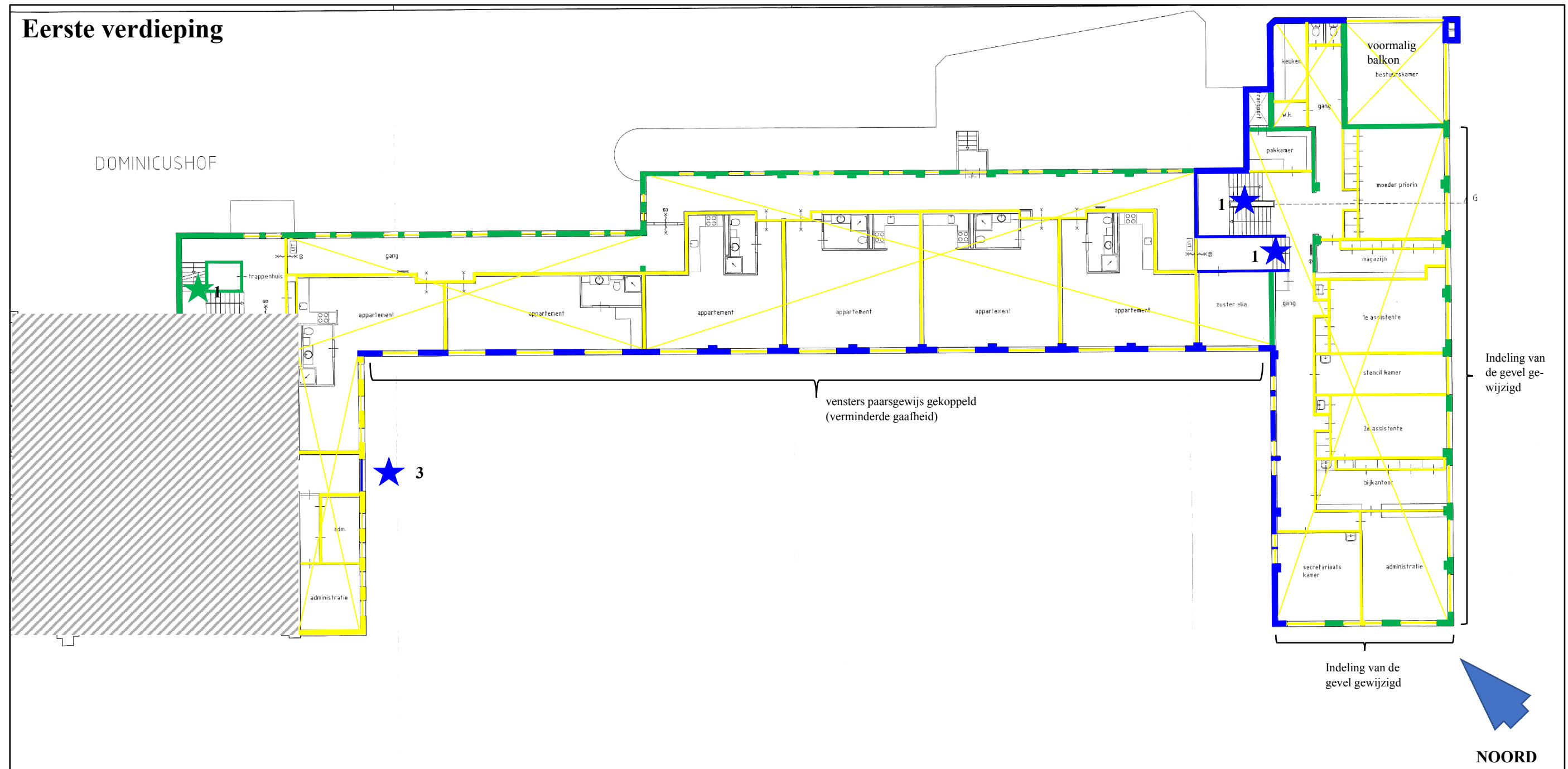
De aanbouw aan de noordzijde uit 1960 (kleedruimten/ douches) heeft indifferente monumentwaarden. Het gebouw is weliswaar in architectuur en materiaalgebruik afgestemd op het complex, maar volledig ondergeschikt in positie, opzet en afwerking. Noemenswaard is nog wel de oorspronkelijke interieur-afwerking, versoberd na 1972 door sloop van de douchecabines. Deze is karakteristiek voor de periode, maar in deze setting niet zeer waardevol (indifferente monumentwaarden).

Als afzonderlijk onderdeel moet het glas-in-loodraam uit 1946 nog worden benoemd, gevat in een stalen raam op de verdieping van de westvleugel. Dit is een kunstwerk ter herinnering aan het onderwijs in de tweede wereldoorlog, gemaakt door Jaap Min. Dit raam heeft hoge monumentwaarden in de setting van het complex 'Huize Bijdorp', maar niet op deze specifieke locatie binnen het complex. Het venster waarin het is geplaatst maakt deel uit van een verhoging van de oorspronkelijke westvleugel, die op zich indifferente monumentwaarden heeft.

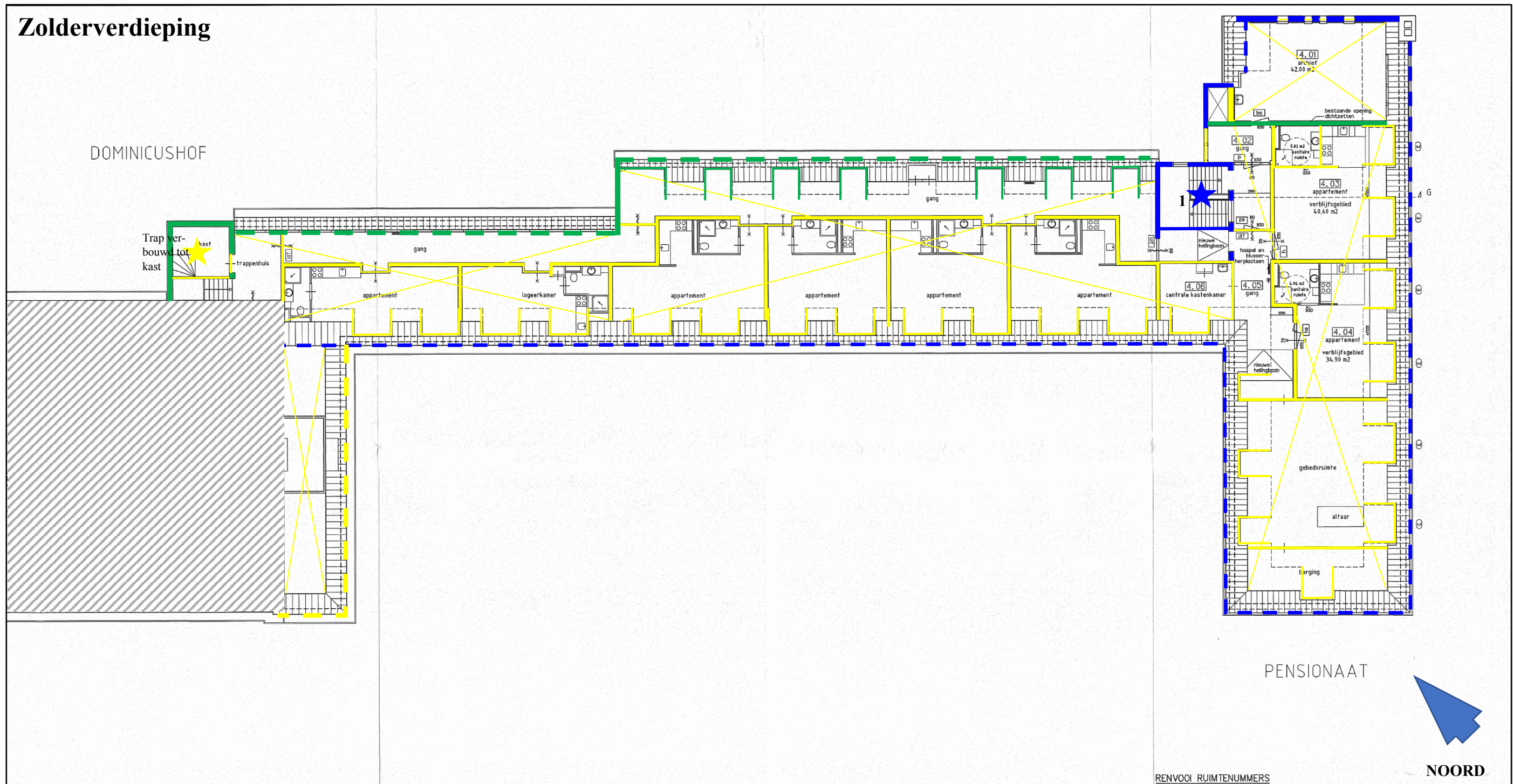
	hoge monumentwaarden
	positieve monumentwaarden
	indifferente monumentwaarden
	monumentwaarden van plafondafwerking (3 categorieën)
	contour
	interieur-afwerking (3 categorieën)

Waardestellingsrepresentatietekening van de begane grond van het nieuwe pensionaat van Huize Bijdorp, ingetekend op een tekening behorend bij de bouw aanvraag door Topos architecten in 2002 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Sinds 2002 hebben ondergeschikte wijzigingen plaatsgevonden. Deze tekening is onlosmakelijk onderdeel van de bouwhistorische verkenning (2020) en kan niet zelfstandig gebruikt worden. De kruizen markeren de plafondafwerking. De bovenliggende constructies – voornamelijk holle-baksteen-vloeren en enkelvoudige balklagen van standaard maatvoering en machinale bewerking - hebben positieve monumentwaarden. De oorspronkelijke afwerkingen (stucplafonds/ houten delen) zijn vrijwel zeker verwijderd of sterk beschadigd. Bij ontmanteling moet rekening worden gehouden met vondsten. De waardestelling van het hoofdtrappenhuis (hoge monumentwaarden) betreft ook de tegelvloeren en lambriseringen. De nummers verwijzen naar: Trappen (1), tegelvloeren en -lambriseringen (2) en gekleurd glas in bovenlichten (3).

	hoge monumentwaarden
	positieve monumentwaarden
	indifferente monumentwaarden
	monumentwaarden van plafondafwerking (3 categorieën)
	contour
	interieur-afwerking (3 categorieën)

Waardestellingsrepresentatietekening van de eerste verdieping van het nieuwe pensionaat van Huize Bijdorp, ingetekend op een tekening behorend bij de bouw aanvraag door Topos architecten in 2002 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Sinds 2002 hebben ondergeschikte wijzigingen plaatsgevonden. Deze tekening is onlosmakelijk onderdeel van de bouwhistorische verkenning (2020) en kan niet zelfstandig gebruikt worden. De kruisen markeren de plafondafwerking. De bovenliggende constructies – enkelvoudige balklagen van standaard maatvoering en machinale bewerking - hebben positieve monumentwaarden. De oorspronkelijke afwerkingen (stucplafonds/ houten delen) zijn vrijwel zeker verwijderd of sterk beschadigd. Bij ontmanteling moet rekening worden gehouden met vondsten. De waardestelling van het hoofdtrappenhuis (hoge monumentwaarden) betreft ook de tegelvloeren en lambriseringen. De nummers verwijzen naar: Trappen (1) en glas-in-loodraam van Jaap Min (3).

	hoge monumentwaarden
	positieve monumentwaarden
	indifferente monumentwaarden
	monumentwaarden van plafonddafwerking (3 categorieën)
	contour
	interieur-afwerking (3 categorieën)

Waardestellingsrepresentatietekening van de begane grond van het nieuwe pensionaat van Huize Bijdorp, ingetekend op een tekening behorend bij de bouw aanvraag door Topos architecten in 2002 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Sinds 2002 hebben ondergeschikte wijzigingen plaatsgevonden. Deze tekening is onlosmakelijk onderdeel van de bouwhistorische verkenning (2020) en kan niet zelfstandig gebruikt worden. De kruisen markeren de plafonddafwerking. De bovenliggende kapconstructies heeft positieve monumentwaarden. Bij ontmanteling moet rekening worden gehouden met vondsten. De waardestelling van het hoofdtrappenhuis (hoge monumentwaarden) betreft ook de tegelvloeren en lambriseringen. De nummers verwijzen naar: Trappen (1).